№ 96 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՅԻՍԻ — 1912 — ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 8 ՄԱՅԻՍԻ № 96

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբլի. Առանձին համարները ՄԷԿ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թղթակցական գրերը [illegible]
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5 Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է [illegible]
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".
Յայտարարութիւնների համար պէտք դիմել [illegible] —Центральная Контора Объявлений Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, [illegible] Морская, 11, [illegible] Маршальковская, 130, [illegible] Большая, 38, [illegible] 8 Площадь Биржи.

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲ.
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախ հին հասցէն եւ 40 կ. [illegible]

ՈՂՈՐԴ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Վարդանեան Մարիամ Սամսոնեան Միքայէլեանը խորին վշտով յայտնում է բարեկամներին և ծանօթներին, որ [illegible]
Վարսենիկ Սարգսեան ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԸ
Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, առաւօտեան ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից (Ճավճավաձեվսկայա, № 10) դէպի Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 323. 1—1

Եղբայրները Ալէքսանդր և Աւետիս Միքայէլեանները ցաւով սրտի յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին [illegible]
Վարսենիկ Սարգսեան ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ
մահը։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, առաւօտեան ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից (Ճավճավաձեվսկայա, № 10) դէպի Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 324. 1—1

ՄՈՒՇՏԱՅԻԴ ԱՅԳԻ — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 9-ԻՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԿ. ՕԳՏԻՆ
ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ
ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ.—Բաղդի բանալի, օղակախաղ, պուլ-շվօ, չինական բիլիարդ, պօստ, կօնֆէտտի, տէկնիկ, ծաղիկներ։ Հանրամատչելի բուֆէտ։ Զինուորական երաժշտախումբ և սազանդար։ Կը լինի և հրավառութիւն՝ ղեկավարութեամբ պիրօտէխնիկ Կ. Ղազարեանի։ Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 3-ից։ Գները՝ մեծերի համար 25 կ., մանուկների և աշակերտ-աշակերտուհիների համար՝ 15 կոպ.։ 322. 2—1

ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ ԱԼՄԱՆԱԽ (№ 4 «Տարազ»)
Ճոխ եւ բազմաբովանդակ, գինն է 2 ր., ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ «ՄՇԱԿԻ» ալմանախի բաժանորդների համար ՄԷԿ րուբլի։
Դիմել՝ БЮРО ПЕЧАТИ. ТИФЛИСЪ, Головинскій пр., 41.
(ե. հ. չ.) 26. 5—3

Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը սրանով յայտնում է, որ մայիսի 16-ին դպրոցում նշանակված են էքսամեն քննութիւնները։ Քննվել ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն դպրոցիս վերատեսչին մինչև մայիսի 10-ը խնդիրների հետ իրանց ծննդական վկայականը, լուսանկարը և քննութեան վարձը 5 րուբ.։
(ն. հ.) առ. 308. 3—2

Ս. Էջմիածնի Սինօդը յայտարարում է, որ Մայր Աթոռի գիւղերի այս 1912 թ. բերքի $^1/_5$ մասը կապալով տալու համար, Սինօդի ատեանում նշանակված է աճուրդ հետևեալ կարգով. Վաղարշապատի և Օշականի համար՝ մայիսի 21-ին և կրկնաճուրդ 23-ին, Եղուարդի համար՝ մայիսի 28-ին և 30-ին, Մաստարա գիւղի համար՝ յունիսի 4-ին և 6-ին։
(ա. օ.) առ. 316. 3—2

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գոլ. պր. 21, տուն Արտիստական Ընկ., տելեֆօն № 355.
Պահեստում միշտ կան մեծ քանակութեամբ բոլոր պաստառներ ամենավերջին ոճով,
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր րուլօն։ Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում։
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ։
(ե. ու.) առ. 154. 50—7

ԲԺԻՇԿ
Դր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տելեֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(ե. հ. կ.) առ. 819. 100—97

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
ՊՐՕՖԷՍՕՐ ՊՕԶՆԷՐԻ ԱՍԻՍՏԵՆՏ
Խորհրդակցական կաբինետ Բեռլինում։
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին։ Նաև կօնսուլտացիա միւս մասնագիտութիւններից։
Հն՝ D-r Muradoff, Berlin. Iohannisstr. 15 der Friedrichstrasse). Telefon Amt Norden 113—19.
(ե. հ. կ.) առ. 242. 12—12

Եթէ Մերձաւոր Արեւելքի այժմեան հրաբղխային դրութեան ստեղծման առիթ եղել է Իտալիան Տրիպոլիսի գրաւումով, պէտք է ասել, որ ոչ պակաս իւղ է ածել կրակի վրա ինքը Թիւրքաց կառավարութիւնը՝ երիտասարդ-Թիւրքերի ամբարտաւան վարմունքով, երիտ.-Թիւրքերի՝ որոնք այսօր հանդիսանում են Թիւրքիայի իսկական կառավարիչները։

«Երիտասարդ-Թիւրքերի յոխորտալից վարմունքը,—ասում է յիշեալ Թերթը,—քիչ-քիչ վառում է դժգոհութեան կայծերը, որոնք Թաղված են մոխրի տակ Բալկաններում, և բորբոքելով վերածում է մեծ հրդեհի, որի չարագուշակ բոցը արդէն լուսաւորում է օսմ. կայսրութիւնը զանազան ծայրերից»։

Արդ, ինչ են արել երիտ.-Թիւրքերը, կը հարցնեն մեզ։

Երիտասարդ-Թիւրքերը շարունակում են նոյն քաղաքականութիւնը, որ վարում էր իրանց տապալած բռնակալ Աբդիւլ-Համիդը, առանց ունենալու նրա խորամանկութիւնը և զգուշաւորութիւնը։ Նրանք շարունակ մեծամեծ խոստումներ են անում իրանց պետութեան զանազան ոչ-մուսուլման ազգութիւններին, այլացեղ և այլալեզու երկիրներին, Թէ շուտով կը մտցնեն րէֆորմներ, բարեկարգութիւններ, վերջ կը տան կեղեքումներին, հարստահարութիւններին, բռնութիւններին, բայց խոստումները մնում են շարունակ Թղթի վրա և կեղեքումները, հարստահարութիւնները, բռնութիւնները առաջվայ պէս շարունակվում են։ Խոստանալ, խաբել—ահա այն քաղաքականութիւնը, որին անշեղ հետեւում են նրանք։

Եւ իրանց այդ նենգ քաղաքականութեամբ [illegible] դէմ երկրի ամբողջ ցեղերը, ազգութիւնները։ Դժգոհ են ալբանացիները, դժգոհ են մակեդոնացիները, դժգոհ են յոյները, դժգոհ են հայերը։

Դժգոհ են, որովհետև Թիւրքաց կառավարութեան քաղաքականութիւնը այժմ էլ, ինչպէս առաջ, հիմնված է երեք անսասան և անշարժ խարիսխների վրա—մեծ պետութիւնների մրցակցութեան, մուսուլման ժողովրդի ֆանատիկոսութեան և ժողովրդական դասաւոր նախապաշարումների վրա։

Մանաւանդ դաւաճանական է նրանց վարմունքը հայերի վերաբերմամբ։ Ոչ մի ազգութիւն Թիւրքիայի ոչ-մուսուլման ցեղերի մէջ այնպէս գրկաբաց, այնպէս խանդավառ ոգևորութեամբ չընդունեց երիտասարդ-Թիւրքերի առաջացրած յեղաշրջումը, ինչպէս հայերը։ Նոյնիսկ Ադանայի հայերի սոսկալի ջարդը չը կարողացաւ սթափեցնել հայերին այդ խանդավառութիւնից և համոզմունքից, Թէ Աբդիւլ-Համիդի ժամանակներն անդառնալի, անկրկնելի անցել են։

Բայց 4 տարվայ դառն փորձերը ցոյց տուին, որ երիտ.-Թիւրքերի րէժիմը ոչ մի բանով պակաս չէ և լաւ չէ Համիդի րէժիմից։

Եւ ահա դժգոհութիւնը համատարած է դառնում. սրտերը և զգացումները դառնանում են. բոլոր այլացեղ և այլադաւան տարրերը իրանց զգում են իբրև խորթ զաւակներ իրանց ընդհանուր հայրենիքի—Թիւրքիայի։

Եւ շնորհիւ երիտասարդ-Թիւրքերի այդ՝ նոյնիսկ Թիւրքիայի ապագայի համար կործանարար քաղաքականութեան, հայ ժողովուրդը Թիւրքիայում նորից ստիպված կը լինի իր յոյսը դնել քրիստոնեայ ազգութիւնների պաշտպան՝ հզօր Ռուսաստանի վրա։

Եւ նորից հայ ժողովրդին կը ստիպեն աչքերը յառել Բեռլինի դաշնագրի վրա, որի վերաքննութիւնը, ինչպէս հաղորդեցին լրագիրները, մեծ պետութիւնները կամենում առաջարկել, գումարելով Բեռլինում մի նոր միջպետական կոնգրէս։

Ծրագիրները, որ կազմում են երիտասարդ-Թիւրքերը—բոլորովին ուտոպիական են։ Նրանք իրանց յոյսը դնում են մահմեդական աշխարհի ֆանատիկոսութեան բռնկման վրա, բայց այդ բանը կարող է շատ Թանգ նստել Թիւրքիայի վրա և առաջ բերել նրա վերջնական անկումը։

Անտեղի են նոյնպէս երիտասարդ-Թիւրքերի նուաճողական ձգտումները Պարսկաստանում։ Երբ մի պետութիւն չէ կարողանում իր ունեցած սեփական երկիրները պահպանել, այլոց երկիրները գրաւելու ձգտումը աւելի քան ծաղրելի է։

Թիւրքիայի միակ և հնարաւոր փրկութիւնը այսօր կայանում է նրա մէջ, որ 1) անկեղծօրէն ձգտէ րէֆորմների և իրագործէ նրանց իր ամբողջ պետութեան մէջ, 2) անկեղծօրէն յարգէ քրիստոնեայ ազգութիւնների իրաւունքները, 3) ձեռք քաշէ նուաճողական ծրագիրներից Պարսկաստանում, որովհետև նրա այդ ոտնձգութիւնները ընդունակ են բռնկեցնել մի մեծ հրդեհ, որից ամենից շատ կը վնասվի Թիւրքիան, և 4) շտապէ հաշտութիւն կնքել Իտալիայի հետ։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
6 մայիսի

Պետերբուրգ.—Ժամ. հող. մինիստրը նշանակվեց Նորին Մեծութեան ստատս-սեկրետար՝ մնալով իր այժմեան պաշտօնում։

Այսօր, Կայսրի ծննդեան օրը, մայրաքաղաքը զարդարված է դրօշակներով։ Բոլոր եկեղեցիներում, կառավարական հաստատութիւններում և զօրամասերում կատարվեցին պատարագներ։ Կազանեան տաճարում ներկայ էին Մեծ Իշխաններ, Պետական Խորհրդի և Դումայի անդամներ, մինիստրները և պաշտօնական անձեր։

Հեռ. Գործակալութիւնը պետութեան շատ քաղաքներից հեռագիրներ ստացաւ կատարված մաղթանքների մասին։

[illegible] ուխթով դեսպանատան եկեղեցում մատուցվեց պատարագ դեսպանատան պաշտօնեաների ներկայութեամբ։ Պատարագից յետոյ եղաւ պաշտօնական նախաճաշ, ուր Ալէքսանդրովեան գնդի հրամանատարը առաջարկեց Կայսրի կենացը, իսկ դեսպան Շեբեկօն՝ Վիլհելմի կենացը։

Ստոկհոլմ.—Դանիական Թագաւորի Թաղմանը ներկայ կը լինի շվէդական Թագաւորը։

Ստոկհոլմ.—Վերին պալատը մերժեց ստորինի ընդունած օրինագիծը՝ կանանց ընտրողական իրաւունք տալու մասին։

Բրիւսէլ.—Տեղի է ունենում օդագնացութեան հարցերին վերաբերեալ միջազգային խորհրդակցութիւն։ Ներկայացուցիչներ եկել են Գերմանիայից, Անգլիայից, Ֆրանսիայից, Աւստրո-Ունգարիայից, Միացեալ-Պետութիւններից, Հօլանդիայից, Շվէդիայից, Նորվէգիայից, Արգենտինայից և Եգիպտոսից։

Բեռլին.—Յետագայ վիճաբանութիւնների ժամանակ փոխ-կանցլեր Դէլբրիւկ, շօշափելով Գերմանիայում գտնվող օտարազգի բանւորների դրութիւնը, մատնանշում է, որ պետութիւնը ամէն բան անում է նրանց դրութիւնը լաւ պայմաններում դնելու համար։ Սօցիալ-դեմօկրատ Լեդէբուր գտնում է, որ օտարազգի բանւորների դրութիւնը, առանձնապէս լեհերի, իրաւազուրկ է։

Պետական կանցլերի և արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշիւը հաստատվում է։

Պարիզ.—«Մատէնը» լիազօրված է յայտնելու, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը Թոյլ չի տալ ֆրանսիական շուկայում ոչ Թիւրքական և ոչ էլ իտալական փոխառութիւնների արժեթղթերի վաճառումը մինչև պատերազմի վերջը։

Տիլօ-Դիւմէն նշանակվեց դեսպան Աւստրո-Ունգարիայում։

Պարիզ.—Պօնմարկադէ կայարանի մօտ երկու գնացքների ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 11, վիրաւորվեցին 39։

Հռոմ.—Ռուսաց դեսպանատան առաջին քարտուղար Գուլկեվիչը մեկնեց Կ. Պօլիս պաշտօնով. կայարանում ճանապարհ դրին արտաքին գործերի մինիստրութեան բարձր պաշտօնեաները։ Թագաւորը Գուլկեվիչին շնորհեց Մաւրիկոսի օֆիցերական մեծ խաչ։

Բուդապեշտ.—Իւստի կուսակցութեան պատգամաւորները սկսեցին օբստրուկցիա սարքել։

Լօնդօն.—Ծով իջեցվեց եապօնական «Կօնգօ» նոր յածանաւը 704 ֆուտ երկարութեան։ Իջեցվեց նաև վերջին տիպի ստորջրեայ մի նաւ։

Նիւ-Պօրտ-Նիւս (Վիրգինիա).—Ծով իջեցրին աշխարհիս ամենամեծ ու ամենաուժեղ «Տէխաս» դրէդնօուտը, որի երկարութիւնն է 153 ֆուտ։

Միկիէ.—Արաբները, գրգռված զէնքերի տեղափոխութեան դէմ ձեռք առնված խստութիւններից, ներս խուժեցին Բէնդէր-Աբբաս։ «Պերսէյս» յածանաւը ափ իջեցրեց 150 նաւաստի։

Կ. Պօլիս.—Պալատը ընդունեց առաջին ընթերցումով պատասխան-ուղերձը։

Կարաչի.—«Ֆօկս» յածանաւին պատուիրագրվեց պատրաստվել անյապաղ մեկնել Բէնդէր-Աբբաս, ուր դրութիւնը լուրջ է։

Թաւրիզ.—Սաքկըզի նահանգապետը հեռագրեց Շուջա-ուդ-Դովլէին Մօջէլեալ-ուս-Սալթանէի կողմից։ Վերջինս օրինակ բերելով կառավարական զօրքերի վրա տարված փառաւոր յաղթութիւնը և անհագին աւար ձեռք ձգելը, [illegible] միանալ Թէհրանի կառավարութեան դէմ յօգուտ Մահմէդ-Ալիի մղվող կռուում։ Սաքկըզի նահանգապետը, որ ենթարկված է Շուջա-ուդ-Դովլէին, մերժումով պատասխանեց։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պօլիս, 24 ապրիլ

Վերջին ազգ. ժողովի մէջ դարձեալ ծայր տուին կրքոտ ու բուռն վիճաբանութիւններ, օրակարգի վրայ գտնուած մեծամասնութեան խնդրոյն համար։

Թիւրքահայոց ներկայացուցիչ այս ժողովը երկար ատենէ ի վեր ամլութեան մատնուած է, վասնզի յաճախ մեծամասնութիւն չի գոյանար։ Այս յուսահատական վիճակին դարման մը ըլլալու համար՝ երեսփոխաններէն ոմանք, ասկէ առաջ կատարուած և Բ. Դրան հաւանութեան արժանացած փոփոխութենէ մը օգտուելով, կուզէին նիստը օրինաւոր համարել, երբ ընտրուած և պաշտօնի վրայ գտնուած երեսփոխաններուն կէսէն մէկ աւելին ժողովին ներկայ գտնուի, ինչպէս աշխարհի բոլոր խորհրդարաններու մէջ սովորաբար կը գործադրուի։

Այս առաջարկը ըստ ինքեան շատ պարզ և բարեկամեցողութենէ մը Թելադրեալ, սակայն իր ներքին խաւերուն մէջ շատ մը նկատումներու վրայ հիմնուած ըլլալով՝ կուսակցական ծանր պայքարի մը տեղի տուաւ։

Օրէնքի անունով մղուած պայքարը կուսակցական կռիւ մըն էր։ Կեդրոնը և իրեն համախոհ բոլոր տարրերը՝ 4 տարուան փորձառութեամբ տեսան, Թէ իրենք՝ ըլլալով հանդերձ ժողովին ստուար մեծամասնութիւնը՝ անզօր կը մնան իրենց հակառակորդներուն հանդէպ, որոնք ռեէ որոշում տալու անկարող դարձնելու համար ազգային ժողովը՝ խմբովին կը բացակայէին և իրենցմէ մէկ քանի հոգի կը ղրկէին միայն ժողովին մեծամասնութիւն չունենալը յիշեցնելու և անոր անզօրութիւնը հեգնելու համար։

Այս խաղը յաջողեցաւ Դուրեան պատրիարքի անկման շրջանին, երբ 30 հոգի ժողովի չեկան և չորս նիստ յաջորդաբար ժողովը, մեծամասնութիւն չունենալով, չկրցաւ իր որոշումը օրինականացնել և 71-ի մեծամասնութեամբ հաստատուած որոշումի սպասող Դուրեան պատրիարքը գոհացնել։

Ասով փոքրամասնութիւնը հարկադրեց մեծամասնութեանը, որ համերաշխութեան մը պարտաւորուի, ուր Թէև մեծամասնութեան կամքը իշխող հանդիսացաւ, սակայն հարկ եղաւ զոհել վարչութիւնը և ընտրել

ուրիշ կարգ մը նուաստացուցիչ տրամադրութիւններ, որոնք մեծամասնութեան կողմէ կրնային ալ չընդունուիլ, եթէ փոքրամասնութիւնը չունենար այս մեծ զէնքը իր ձեռքերուն մէջ։

Նոյն բանը պատահեցաւ նաև վերջին ընտրական պայքարին միջոցին։ Դաշնակցութիւնը ազգային ընդհանուր շահերէն նախադասելով իր մասնաւոր սեփական շահերը, առանց ունէ կարևորութիւն տալու իրմէ դուրս գտնուող ազգային տարրերու մեծամասնութեան իղձերուն և փափագներուն, գնաց անձնատուր եղաւ... գաղտնի շատ կարևոր պայմաններով Իթթիհադին, և անոր Թմբուկը զարկաւ ազգին ականջներուն տակ, խլացուցիչ աղմուկով մը... որ միշտ դաւաճաններու մեծագոյն զէնքն է։

Իրենց դաւադրական անձնատուութեան պայմաններէն մէկն ալ «ալքն ողջոյն» ինչ հետ Իթթիհատի գործն առաջնորդելն էր։

Դաշնակցութիւնը յետոյ,—տեսնելով որ ազգը իրեն համակերպելու և իրեն պէս առաջօրէն խաբուելու տրամադիր չէր, և իր ազգ. ժողովին մեծամասնութեան քուէովը իր զզուանքը պիտի արտայայտէր, ինչ որ Դաշնակցութեան համաձայնութեան բարոյական մահը պիտի կորսնցնէր,—դարձեալ իր սովորական զէնքին դիմեց, և ընտրական պայքարի սկսած օրէն իր անդամներն ու կողմնակիցները ազգային ժողովէն բացակայ գտնուեցան... միայն երբ աղմկայարոյց դիկտով Վռամեան և Հայկազն միութիւնը, որ շարունակ իրեն բան գործ բռնած էր փչցնել ժողովին, թէ մեծամասնութիւն չունի, թէ ձեռնհաս չէ այսքան կարևոր հարցով մը զբաղելու, և այլն։

Հետևաբար ազգ. ժողովին մէջ օսմ. երեսփոխանական ընտրութեանց համար տրուած որոշումները չունեցան այն ուժը և հարկադրական հանգամանքը, որ անհրաժեշտ է որ ունենային։

Անոնք նոյն իսկ մերժեցին ազգ. ժողովին հեղինակութիւնը և նշանակութիւնը, որովհետև պնդելով էին, թէ ժողովին մէջ մեծամասնութիւն չկար, իր որոշումը հարկադրելու և հանդիսաւորապէս ազգին զգացումները արտայայտելու համար։

Հետևաբար՝ ժողովը մատնուեցաւ ամլութեան ամէնէն(?), և օրակարգը մնաց միշտ նոյն, ուր որ կը գտնուէր։

Այս բաւական չէր, թէ ժողովը դիտումնաւոր և դաւադրական եղանակով մը ամլութեան մատնեցին և թէ սկսան միւս կողմէն այս պարապը շահագործել, պայքար բանալով ազգային ժողովներուն դէմ իբր ամուլ, անօգուտ, ազգային արտայայտութիւնը ըլլալէ զրկուած մարմիններ և կազմակերպութիւններ։

[illegible] կայութեան պաշտպանութեան խնդիրը դաշնակցական-ազատական բլոքին համար մեծ զէնք մըն է, որ բնական է թէ ձեռքէ հանել չպիտի ուզէին անոնք բուռն կերպով մաքառելով... և ըրին նոյն իսկ իրական զէնքին դիմելով։

Երբ տեսաւ, որ ժողովը պիտի քուէարկէ 71-ի անդ. ընտրեալ երեսփոխաններու կէսէն մէկ աւելիի սկզբունքը, աղմկել սկսաւ Հայկազն-Վռամեան խմբակը, և երբ իրենց աղմուկներն ալ անօգուտ դարձան, խառնակեցին ժողովը ատրճանակ ցոյց տալով։

Այդ խառնակութեան միջոցին կեդրոնին կրկէսը Վռամեանի երեսին կը գոչէ ահաւոր հեգնութեամբ մը և կըսէ՝ «Եթէ մենք անխելաւութիւն կընենք, փոխանակ խառնակելու... գնա սիրական Իթթիհադին գիրկը»։

Այս բառերը պարտուած, փշրուած և ջախջախուած ամբարտաւանութեան մը բոլոր զայրոյթը հրաւիրելու արդար արժանի բառեր էին, որոնք ապարդիւն չմնացին։

Վռամեան... զէնքի դիմեց փոխանակ իր ամբարտաւանութեան՝ Դաւիթ Տէր-Մովսէսեանի գլուխը ջախջախելու համար... Սակայն զէնքը չքաշեց...։ Վանայ մեծուսութեան թեկնածուն Սալը-Բազարի խորհրդարանին տեղ ինքզինքը կեդրոնական բանտը պիտի գտնէր մազ մնաց... հոն ալ անշուշտ իր սուրբ պրօպագանդը սկսելու համար։

Այս խայտառակ միջադէպը արդէն ծառայած էր իրենց նպատակին, զի ժողովը ցրուեցաւ առանց քուէարկութեան դիմելու և հետևաբար ապարդիւն։

Ցաւօրէ նկատել... բնական է թէ ազատական-դաշնակցական խմբակը չպիտի գայ նիստի յատուկ հոգեբանութեամբ, և պիտի շարունակուի այս խաղը, մինչև որ մոռցուի այս խնդիրը։

Տեսանք, թէ ինչպէս կը դառնան... և ինչպէս յետոյ կաւարտի։

Ռամիկը առած մը ունի, որ կըսէ. «Մարդը կը թիւրքացնեն... յետոյ մուրճատ (ուրացող) կը պոռան»։

Շաւալ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ-ԷՋՄԻԱԾՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Մշակի» նախորդ համարում (№ 95) մենք խոստացանք առաջ բերել Կիլիկիայի կաթողիկոսի գրութիւնը՝ ուղղված ամերիկահայ կիլիկեցիներին, ինչպէս և ամենայն հայոց կաթողիկոսական տեղակալի պատասխանը այդ գրութեան։

Սակայն որովհետև Կիլիկիայի կաթողիկոսի գրութիւնը ամբողջովին մէջ է բերված «Մշակի» այս տարվայ № 9-ում լոյս տեսած Պոլսի նամակում («Էջմիածին և Սիս» վերնագրով), ուստի այսօր առաջ ենք բերում միայն այն ժամանակավոր կաթողիկոսական տեղապահ Գէորգ արքեպ. Սուրէնեանի պատասխանը։

Նորին բարձր սրբազնութեան ամենապատ. պատրիարքին հայոց Կ. Պոլսոյ՝ Տ. Յովհաննու սրբազան արքեպիսկոպոսի Արշարունւոյ.

«Կոչնակ» շաբաթաթերթ հայոց Ամերիկայի առեալ ի լրագրաց տեղւոյդ ի թիւն իւր 6-րդ, որ ի փետրվարի տարւոյս (եր. 151), ի գրութիւն հայոց Ամերիկայի հրատարակեալ է զբաց նամակ վեհաշնորհ կաթողիկոսի տանն Կիլիկիոյ Տ. Սահակայ, զուղղեալ առ կիլիկեցի հայս։

Ընթերցեալ զայն նամակ սրբազան կաթողիկոսին ի վերայ համակեցաք, զի նորին [illegible] ակնարկութիւնս և դարձեալս բանից առ հոգևոր վարչութիւն ընդհանրապէս, առ տեղակալ ընդհանրական հայրապետի և առ տեղապահ պատրիարքի հայոց Կ. Պոլսոյ՝ ի մասնաւորի, որք նախանձախնդրութեամբ պահպանութեան կանոնաց եկեղեցւոյ ի հարկի լեալ էին սահման դնել ոտնձգութեանց և արգելուլ զկամայական և զյախուռն գործողութիւնս տէր Մուշեղայ եպիսկոպոսի, որ վտարանդի անկեալ յԱմերիկա ի տեղւոջն վիճակ Մայր Աթոռոյս, յինքն յանդուգնանելով զսիրտ ոմանց, անտես արարեալ զհոգևոր բարձր իշխանութեամբ և արհամարհեալ զտեղական հոգևոր օրինական վարչութիւն, ինքնագլուխ վարէր զգործս առաջնորդի վիճակին, հաստատելով սեղանս, ձեռնադրելով պաշտօնեայս եկեղեցւոյ և այլն։

Ի պատճառս այս օրինակ վարմանց Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի երկպառակեալ ժողովուրդն, այլ զարամք եղեալ զմիմեանս կոփէին ի ժողովս, և հոգևորականութիւն տեղւոյն ի հալածանս և յաննեղին(?) նեղութիւնս բողոք բառնայր առ մեզ և առ կեդրոնական վարչութիւն տեղւոյս։

Մեք և կեդրոնական վարչութիւն տեղւոյս ոչ կարացաք անտարբեր դատել առ ցաւալի դրութիւն հայոց Ամերիկայի—աշխարհականաց և հոգևորականաց. ուստի և գրեցաք առ որս անկ էր ազդել Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի չմիջամտել ի գործ վիճակի, որ չէ իւր. յորում ըստ եկեղեցական կանոնաց՝ չունի իրաւասութիւն ինչ։

Սրբազան կաթողիկոսին Կիլիկիոյ և Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսին, որք այլովք ամենայնիւ գիտունք են, յայտնի են անշուշտ և կանոնք եկեղեցւոյ։ Ա. ժողով ի Շահապիվան (յամի Տեառն 447) ի կանոնն ԺԶ. ասէ. «Առանց կամաց գլխաւոր եպիսկոպոսի աշխարհին, եպիսկոպոսք մի՛ լիցին»։ Ապաքէն յայտնի է, զի գլխաւոր եպիսկոպոս հայոց Ամերիկայի է սրբազնագոյն հայրապետն ամենայն հայոց, իսկ Տ. Մուշեղ եպիսկոպոս ձեռնադրեալ ի սրբազան կաթողիկոսէն Սսոյ վասն կիլիկեցւոց աշխարհին, վտարանդի հասեալ յԱմերիկա, առանց կամաց գլխաւոր եպիսկոպոսի աշխարհին վարէր զգործ առաջնորդի։ Ն. ժողով ի Դուին (յամի Տեառն 645) ասէ ի կանոնսն. «Ա. Եպիսկոպոսն զայլոյ եպիսկոպոսի վիճակ մի՛ յափշտակեսցէ։ Բ. Եպիսկոպոսն մի՛ իշխեսցէ յայլում վիճակի սեղան հաստատել կամ քահանայ ձեռնադրել»։ Բ. ժողով ի Պարտաւ (յամի Տեառն 768) սահմանէ. «Բ. Եպիսկոպոսք մի՛ իշխեսցեն ձեռնադրութիւնս առնել ի վիճակ այլոյ եպիսկոպոսի»։ Բ. ժողով ի Սիս (յամի Տեառն 1243) սահմանէ. «Թ. Եպիսկոպոսունք կամ երիցունք յայլոց թեմս մի՛ իշխեսցեն կատարել զպաշտօն իւրեանց առանց հրամանի»։ Վերջապէս Ա. ժողով յԵրուսաղէմ (յամի Տեառն 1651), յորում գոյին Տ. Փիլիպպոս կաթողիկոս ամենայն հայոց և Տ. Ներսէս կաթողիկոս Սսոյ, սահմանէ. «Բ. Եւ որ ձեռնադրելին է, մի՛ իշխեսցէ զօ այլ կաթողիկոս գնալ, այլ առ իւրն։ Դ. Մի՛ ոք յեպիսկոպոսաց յափշտակեսցէ զվիճակ այլոյ։ Ե. Եպիսկոպոս առանց հրամանի կաթողիկոսին մի՛ իշխեսցէ այլոց վիճակաց՝ բռնութեամբ այցելութիւն(?)»։

Կանոնքս այսոքիկ, որք սրբութեամբ պահպանին յեկեղեցիս նաև այլ քրիստոնէից, [illegible] լոյ ի մէջ եպիսկոպոսաց, ոչ եթէ վասն փեռեկտելոյ զմիութիւն եկեղեցւոյ, այլ վասն խաղաղութեան, առ ի զգուշանալ ոտնձգութեանց և շփոթութեանց, եւ վասն անաղարտ պահպանելոյ զմիութիւն եկեղեցւոյ և զկարգ և զկանոնս նորին։ Իսկ Տ. Մուշեղ եպիսկոպոս ընդդէմ կանոնացս գնալով, միջամտելով ի գործ վիճակի, յորում չունէր իրաւասութիւն ինչ, աղմկէր զժողովուրդն և խանգարէր զկանոնաւոր ընթացս գործառնութեան հոգևոր վարչութեան տեղւոյն։

Վեհաշնորհ կաթողիկոսին Սսոյ պարտք էին ազդել Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի և արգելուլ զնա(?) յախուռն գործողութեանց նորին, սակայն Նորին սրբութիւն քաջալերող հանդիսանայր և վերջնով բաց նամակաւ իւրով բանս պարսաւանաց ուղղեալ առ գլխաւոր պաշտօնեայս եկեղեցւոյ ի դէմս տեղակալացն հայրապետի ամենայն հայոց և պատրիարքին Կ. Պոլսոյ, թուի թէ պատակէ զմիութիւն եկեղեցւոյ, թէև յանուն միութեան խօսի։

Մինչ ակն ունէաք թէ համարձակմամբ Տ. Սահակայ յաթոռ կաթողիկոսութեան Սսոյ հաստատելոց է սէր և խաղաղութիւն և տունն Սսոյ իբրև զկարևորագոյն անդամ լրութեան ազգիս սերտիւ զօդելոց է ի միութիւն յամենայն իրս, և անվթար պահպանութեամբ կանոնաց, մանաւանդ սահմանելոցն ի ժողովսն Երուսաղեմայ, վասն սիրոյ և խաղաղութեան երկուց կաթողիկոսական աթոռոց,—ցաւ ի սիրտ ասեմք, տեսաք զհակառակն.—պատճառանօք խուսափեցաւ ի մասնակցութենէ յերկուս վերջին ընտրութիւնս ընդհանրական հայրապետի, քաջալերէ զապօրինի վարմունս Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի, յարուցանէ նորանոր խնդիրս իրաւասութեան ի գործ ձեռնադրութեան եպիսկոպոսաց, յուզէ զմիտս ժողովրդեան և ուծացուցանէ ի Մայր Աթոռոյս և ի կեդրոնական վարչութենէ տեղւոյս, գրելով և տպագրելով թուղթս։

Առ վարմունս Տ. Մուշեղայ եպիսկոպոսի եթէ խօսիմք կանոնական իրաւամբք, ոչ միայն վասն այնորիկ է, զի նա եպիսկոպոս Սսոյ է, այլ և վասն այնորիկ, զի եպիսկոպոսք ընդհանրապէս չունին իրաւունս խառնել ի գործս այլոց վիճակի։

Մեր արդէն գրեալ և յայտնեալ է ումանց է, թէ, եթէ կամք են հայոց Ամերիկայի ունել յառաջնորդ զՏ. Մուշեղ եպիսկոպոս,—մարթ էր այդմ լինել յետ օծման ընդհանրական հայրապետի, եթէ Նորին սրբազնութիւն յանձն առնուցու, համաձայնութեամբ ձեռնադրողին իւրոյ—կաթողիկոսին Սսոյ—և կեդրոնական վարչութեան տեղւոյս, պահպանութեամբ սահմանեալ կարգաց, ըստ օրինակի երջանկայիշատակ Տ. Ներսէսի պատրիարքի, նախապէս մտանել ի շարս եպիսկոպոսաց Մայր Աթոռոյս, և ապա ըստ կանոնաց (ա. Շահապիվանի յօդ. ԺԶ.) հրամանաւ գլխաւոր եպիսկոպոսին—այն է ընդհանրական հայրապետի—լինել եպիսկոպոս ի թեմին վիճակի նորին։

Ցայտնելով բարձր սրբազնութեան ձերում զվիշտ մեր առ վարմունս սրբազան կաթողիկոսին Սսոյ, խնդրեմք յամենապատուութենէ ձերմէ ըստ պատշաճի հանգամանաց իւրոց առնել՝ զոր արժան համարեսջիք. զի մի հոգևոր վարչութիւնք ընդհանրական հայրապետական աթոռոյ և պատրիարքարանաց [illegible] ի կողմանէ այնպիսւոյ վեհաշուք(?) պաշտօնէի եկեղեցւոյ, որպիսի է կաթողիկոսն Սսոյ, որ գիտէ զկանոնս եկեղեցւոյ և պարտի հետևող լինել նոցին, վասն խաղաղութեան եկեղեցւոյ և հաստատութեան կարգաց նորին։

Եղբայրական սիրովք ողջունիւ և յարգանօք մնամք աղօթակից՝

Տեղակալ կաթողիկոսի ամենայն հայոց

Գէորգ արքեպիսկոպոս

ի 4-ն մարտի 1912 ամի

Թ. 2346

Ի ս. Էջմիածին

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Մենք հաղորդեցինք, որ Թիֆլիսում կազմակերպվում է մի նոր վաճառականական բանկ (купеческій банкъ).

Այդ նոր բանկի հիմնարկութեան նախաձեռնութիւնը պատկանում է վաճառականների աւագ Ա. Միլեանին իր մի քանի ընկերներով։

Մայիսի 2-ին Բօրսայի դահլիճում կայացաւ Ա. Միլեանի նախագահութեամբ նոր բանկի բացման համար կազմակերպչական խորհրդակցութիւն, որին մասնակցում էին պետական բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքի կառավարիչ Բեզօբրազովը, Մ. Դօլուխանեան, Մ. Բօզարջեան, Ս. Սուլխանեան, Մ. Սուլխանեան, Խ. Աֆրիկեան, Ս. Կիւլպէնկեան, Ա. Բաղդասարեան, Խալաթեան, Սէյլանեան և այլք։

Վաճառականական բանկ բանալու հարցը մի քանի անգամ արծարծվել է, որովհետև Թիֆլիսում գոյութիւն ունեցող բանկերը անկարող են գոհացումն տալ բոլոր պահանջներին՝ առևտրական և արդիւնաբերական։ Որովհետև առևտուրը և արդիւնաբերութիւնը հետզհետէ զարգանալով լայն ծաւալ են ստանում, ուստի կրեդիտի, վարկի պահանջը Թիֆլիսի վաճառականների շրջանում աւելի և աւելի մեծանում է։

Ջեկուցանելով խորհրդակցութեան այս նկատումները, նախագահ Ա. Միլեան յայտնեց, որ մի նոր վաճառականական բանկի հիմնարկութիւնը ոչ միայն ցանկալի է, այլ նա կունենայ և այն օգուտը, որ կը միացնէ տեղական վաճառականութիւնը։

Խորհրդակցութիւնը որոշեց ծրագրված բանկի հիմնական դրամագլուխը 2 միլիօն բուբլի, որպիսի գումարը պէտք է կազմվի բաց թողնելով 10,000 ակցիաներ, ամեն մէկը 200 բուբլի արժէքով։

Թէ վաճառականութիւնը որպիսի մեծ համակրութեամբ ընդունեց նոր բանկ հիմնելու գաղափարը, այդ ապացուցվում է նրանով, որ միայն խորհրդակցութեան մասնակցող վաճառականների մէջ անմիջապէս ստորագրվեցին մօտ մի միլիօն բուբլու ակցիաներ։ Այսպէս, օրինակ, Մ. Բօզարջեանց, Ա. Սէյլանեան, Ա. Բաղդասարեան ցանկութիւն յայտնեցին վերցնել ամեն մինը 100,000 բուբլու ակցիաներ, Մինաս Սուլխանեանը՝ 60,000 ր., Ա. Միլեան, Խ. Աֆրիկեան, Ե. Թիւնիբէկեան՝ 50,000 ր.։ Եղան բազմաթիւ ցանկացողներ՝ ստորագրվելու 20, 30, 10 հազար բուբլու և այլն։ Գաւառներից ևս արդէն դիմումներ են լինում ընդունել իրանց հիմնադիր-ակցիոնէրների շարքը։

Այդ պատճառով նոր բանկի գործունէութիւնը ենթադրվում է տարածել ոչ միայն Թիֆլիսում, այլ և ամբողջ Անդրկովկասի գաւառական քաղաքներում։

Մեր կարծիքով, եթէ նոր բանկի ծրագրի մէջ մտցվի գիւղատնտեսական կրեդիտ, նա ոչ միայն մեծ ծաւալ կընդունէ, այլև մեծ օգուտներ կը տայ ժողովրդին։

Նոր բանկի կանոնադրութիւնը կազմելու համար ընտրվել է մի մասնաժողով, որի անդամներն են Ա. Միլեան, Պ. Ղամբարեան, Ա. Բաղդասարեան, Ս. Սուլխանեան, Մ. Բօզարջեան, Մ. Դօլուխանեան և Ա. Սէյլանեան։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԻՆ ՀԱՅԵՐԸ ԻԹԹԻՀԱԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՎ *)

7) Համիդեան շրջանում գոյութիւն ունէր հայերի հողերի բռնի ու յանիրաւի գրաւման քաղաքականութիւն։ Այդ ցաւոտ հարցը ոչ միայն չը լուծվեց իթթիհադական վարչութեան օրով, այլ նոյն իսկ նորանոր հողեր խլվեցին հայերի ձեռքից և դեռ ևս գրաւվելու էլ են։

Ի հետևումն օսմ. պարլամենտի հայ պատգամաւորների դիմումի, ներքին գործերի մինիստրութիւնը 1325 թ. օգոստոսի 31-ին յատուկ հրամանագրով կարգադրեց, թէ «նա, ում ձեռքին գտնվում է մի որևէ հողամասի Թափուի Թուղթը կամ որի անունով արձանագրված է այդ հողամասը և կամ ով որ նոյն այդ հողամասի համար տուրք է վճարում, հողը հէնց այդ անձին էլ պատկանում է»։

Շնորհիւ այդ կարգադրութեան՝ խլված հողերի ամենամեծ մասը պիտի վերադարձվէր իրանց տէրերին, այսինքն պիտի տրվէր հայերին, որովհետև շատ-շատերը յիշեալ պայմաններումն էին գտնվում։ Սակայն քիւրդերը, այդ զգալով, կառավարութեան վրա ճնշում գործ դրին, որպէսզի սա յետ վերցնէ իր արած կարգադրութիւնը։ Եւ իթթիհադական վարչութիւնը համակերպվեց քիւրդերի ապօրինի պահանջին ու մի այլ հրամանագրով 1326 թ. ապրիլի 1-ին յայտնեց շահագրգռված կողմերին, թէ «նախորդ տարվայ օգոստոսի օրէնքը միայն նոր տարվայ ընթացքում տեղի ունեցած զրկանքների համար էր, այլ ոչ վաղեմի գրաւումների»։ Այս վերջին կարգադրութիւնը մի կատարեալ զրկանք էր հայերի համար, որովհետև որևէ հողային խնդիր անհնար է լուծել միևնոյն տարվայ ընթացքում, այլ նրա լուծումը միշտ յետաձգվում է հետևեալ տարվան։ Այդ սիստեմով, ուրեմն, կարելի է միշտ նորանոր գրաւումներ կատարել անպատիժ կերպով։

Հակառակ այն ջանքերի, որ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանը և հայ մեբուսները գործ դրին, անհնար եղաւ բարեփոխել տալ այդ տարօրինակ հրամանագիրը և կեանքի մէջ մտցնել արդարութեան և ողջամտութեան պահանջներին համաձայն արձակված նախորդ հրամանագիրը։

Սրանից երկու տարի առաջ՝ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանը կազմեց մի յատուկ յանձնաժողով՝ հողային խնդիրն ուսումնասիրելու նպատակով։ Այդ յանձնաժողովի տեղեկագրից երևում է, որ մինչև այդ ժամանակը՝ պատրիարքարանին հասել էին հողային խնդրի վերաբերեալ 7000 խնդիր, որոնցից իւրաքանչիւրում յիշված հողային տարածութիւնը անցնում է 100 դեօնումից կամ, ուրիշ կերպ ասած, այդ խնդրագրերից ամեն մինի յիշատակած քանակութեան հողի արժէքը անցնում է 100 ոսկուց։ Դրանից յետոյ՝ գաւառներից նոյն այդ հաստատութեանը հասած գանգատների թւում գտնվում են աւելի քան 3000 նման խնդիրներ։ Այդպիսով, ուրեմն, սրանից դեռ մի տարի առաջ ընդհանուր գանգատների թիւը 10,000-ից անցնում էր։ Եւ այդ թիւը գնալով աճում է։

Ցիշեալ 10,000 խնդիրների մէջ կան 100 ոսկուց մինչև 5000 ոսկի արժողներ, այնպէս որ միջին թւով իւրաքանչիւր խնդրի ընկնում է առնուազն 250 օսմ. ոսկի։ Այդպիսով, ուրեմն, հայերի կորուստն է 10,000×250=2,500,000 օսմ. ոսկի։ Եւ եթէ ի նկատի առնվի, որ այդ հաշւում չեն գտնվում կառավարութեան՝ հայերից գրաւած 13 վանքերը, 27 եկեղեցիները, 16 գերեզմանատները և 82 եկեղեցապատկան կալուածները, ապա պատկերը կատարեալ կը լինի։

Հայերն այդ գրաւումների առիթով խիստ բողոքներ ներկայացրին իթթիհադական վարչութեան։ Դրա հետևանքն այն եղաւ, որ կառավարութիւնը սրանից երեք տարի առաջ խոստացաւ մի յանձնաժողով ուղարկել Հայաստան, որոշելով այդ յանձնաժողովի անդամներից մին նոյն իսկ հայ նշանակել։ Մինչև անգամ յանձնաժողովի անդամների անունները բերնէ-բերան էին անցնում։ Ապա, նկատելով որ այդ յանձնաժողովի գործունէութիւնը կարող է շատ երկար տևել, որոշվեց երկու, նոյն իսկ երեք մարմին ուղարկել... և վերջապէս՝ մոռացվեց։

Այժմ դարձեալ յուզվում է այդ հարցի առիթով մի յանձնաժողով ուղարկելու խնդիրը. և մինչև անգամ որոշված է այդ յանձնաժողովին որպէս նախագահ նշանակել Էվկաֆի մինիստրին։ Եւ սակայն վստահօրէն կարելի է պնդել, որ այս յանձնաժողովն էլ արժանանալու է ճիշդ այն վիճակին, ինչ դրութեան որ յանգեցին իր նախորդները. այսինքն՝ սա էլ թղթի վրա է մնալու։ Եւ իթթիհադական կառավարութիւնն այս խոստումն անում է հայերին շահաբերելու նպատակով միայն, որովհետև նրանց աջակցութեանն ու քուէին է կարօտում պարլամենտական ընտրութեան պայքարում յաղթական դուրս գալու համար։ Եթէ նոյն իսկ այդ յանձնաժողովն ընտրվի և ուղարկվի հայաբնակ նահանգները, դարձեալ ներելի չէ մեծ արդիւնք սպասել նրանից, որովհետև նա չէ կարողանալու բոլոր խնդիրները քննել. և անգամ՝ եթէ անէ, ապա նա հազիւ կարողանայ իր միայն տասնեակ տարիներից յետոյ գլուխ բերել. իսկ այդպիսի երկար ժամանակամիջոցում, անշուշտ, յանձնաժողովի նախագահ նշանակված՝ Էվկաֆի մինիստրը չէ կարող հեռու մնալ իր մինիստրական աթոռից։

Ըստ իս՝ այդ յանձնաժողովի գործունէութիւնը հայերին աւելի վնասակար է լինելու, քան օգտակար, որովհետև կատարված զրկանքներն այդ յանձնաժողովի ձեռքով պէտք է մի տեսակ նուիրագործումն ստանան։

Պէտք աշխատել, որ այս խնդիրը մեծ մասամբ ինքն իրան լուծումն ստանայ։ Դրա համար պիտի ույժ տալ 1325 թ. օգոստոսի 31-ի հրամանագրին և մասնաւոր դատարանների միջոցով՝ առանց երկար ձևականութիւնների՝ քննել խնդրի տարկայ(?) եղող հարցերը։

Ցայտնի իրողութիւն է, որ Թիւրքիայում յանձնաժողովների աշխատութիւններն ընդհանրապէս ապարդիւն են անցնում և նրանց տուած որոշումները կեանքի մէջ չեն գործադրվում։ Հէնց այդ պատճառով էլ առածի կարգ անցած է ասել՝ «Եթէ ցանկանում էք Թիւրքիայում որևէ խնդիր թաղել, ապա մի յանձնաժողովի յանձնեցէք այն»։

8) Իդարէի ժողովներում և ընտրական յանձնաժողովներում (Թէֆրիկ Չէմիյէթի) հոգևոր պետերը (առաջնորդ, միտրոպոլիտ, տեղապահ, փոխանորդ) մինչև այժմ ներկայ էին գտնվում որպէս անդամ այդ մարմինների։ Օսմ. սահմանադրութեան հրատարակումից յետոյ, իթթիհադականների օրով, արդարադատութեան մինիստրութեան՝ 1325 թ. յունիսի 16-ի հրատարակած շրջաբերականը հրամայում է՝ միայն պաշտօնական առաջնորդներին ընդունել այդ ժողովում և մերժել վերջիններիս տեղապահների ու փոխանորդների անդամութիւնը։ Իթթիհադականներն այժմ դրանով էլ չեն բաւականանում, և, համաձայն նորերս պատրաստված՝ վիլայէթ նիզամնամէսիի (նահանգական կանոնադրութիւն) 35-րդ յօդուածի, իսպառ մերժվում է հպատակ ազգերի կրօնական պետերի ներկայութիւնն այդ ժողովում, բացատրելով որ «եթէ առաջնորդներն ընտրվեն, ապա կարող են ներկայ գտնվել»։ Մինչդեռ բազմաթիւ պաշտօնեաներ՝ առանց ընտրվելու՝ ի պաշտօնէ գտնվում են այնտեղ։

9) Սկզբից ի վեր հայկական թաղական խորհուրդները նկատված են որպէս իխթիար մէջլիսի և տալիս են կալուածական և այլ գործողութիւնների համար իլմուխաբէր-ներ ու վկայագրեր։ Տրված այդ իլմուխաբէրների ու վկայագրերի փոխարէն ստացված փողերը, որոնց տարեկան ընդհանուր մուտքը հասնում է շօշափելի մի գումարի, յատկացվում են այդ մարմինների իրաւասութեան ու անմիջական կառավարութեան ներքոյ գտնվող եկեղեցիների ու թաղային ուսումնարանների ընթացիկ ծախքերին։

Այժմ՝ իթթիհադական կառավարութիւնը կամենում է խլել հայերի թաղական խորհուրդների այդ իրաւասութիւնը և պահանջում է, որ իխթիար մէջլիսներ ընտրվեն և սրանց յանձնվի այդ իրաւասութիւնը։

10) Պատրիարքարաններին և առաջնորդութիւններին շատ վաղուց տրված է իրաւասութիւն՝ ծննդական, ամուսնական ու ժառանգական խնդիրների մասին վկայագրեր տալ։ Եւ տրված այդ վկայագրերի փոխարէն ստացված տուրքն է կազմում այդ հաստատութիւնների գլխաւոր եկամուտը։

Կառավարութեան գլուխ անցած իթթիհադական վարչութիւնը ներկայումս կամենում է խլել այդ իրաւասութիւնը։ Եւ հէնց այդ նպատակով էլ արդէն բազմաթիւ պաշտօնաթղթեր է ստացել Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանը։

Այդ իրաւասութիւնների խլումն այն հետևանքն է ունենալու, որ այնուհետև զրօյի են հաւասարվելու պատրիարքարանների ու առաջնորդութիւնների նշանակութիւնն ու ֆունկցիաները և միաժամանակ փակվելու ու վերանալու վտանգի առաջ են կանգնելու այդ հաստատութիւնները, որովհետև այդ իրաւասութիւնների խլումով ցամաքելու են պատրիարքարանների և առաջնորդարանների եկամուտի գլխաւոր աղբիւրները։

(Վերջը միւս անգամ)

*) Տես «Մշակ» № 95.

Եթէ նոր բանկը ընդունէ գործունէութեան այնպիսի ուղղութիւն, որ աւելի մօտ և անմիջական յարաբերութիւններ ստեղծէ կեանքի հետ, ինչպէս շատ ճիշդ նկատել է պ. Բեզոբրազովը, որ քիչ ձևականութիւններ և արգելքներ ստեղծէ կրեդիտի համար, անկասկած, նա լաւ ապագայ կունենայ։

ՑԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կենսական մթերքների գինը Կարեագինում

Հադրութ, 28 ապրիլի

Ներկայումս մեզանում ոչխարի միսը ծախվում է ֆունտը 15 կ., դմակի ֆունտը 20 կ., տաւարի միսը՝ 10 կ., ցորենի պուդը 1 ր. 70 կ., գարին՝ 1 ր. 20 կ., բրինձի լաւ տեսակի պուդը՝ 3 ր. 50 կ.։

Ապրիլի 1-ին ցորենի պուդը ծախվում էր 1 ր. 95 կ.։

Առևտուրը մեռած դրութեան մէջ է մնում։

Աւ. Առուշանեան

Մանկական առաւօտ

Շուշի, 2 մայիսի

Ապրիլի 29-ին, առ. ժամը 11-ին, Գեորասիմ Խուբլարեանի տանը, որտեղ զետեղված է Բր. Փիրջանեանցի մանկապարտէզը, կայացաւ գրական առաւօտ։ Հրաւիրված էին երեխաների ծնողները, ռուս հիւրեր և ուրիշ անձնաւորութիւններ։

Ծրագիրը երկու մասից էր բաղկացած. առաջինը՝ երգեր և ոտանաւորներ էր, իսկ երկրորդ մասը «Заработалъ» վերնագրով գիւղական կեանքից վերցված պատկեր էր 2 գործողութեամբ։

Առաւօտը սկսվեց «Боже Царя Храни» խմբական երգով, որ կազմված էր փոքրիկ աշ.-աշակերտուհիներից, ղեկավարութեամբ երաժշտութեան ուսուցիչ Ն. Թամրազեանի։

Այդ օրհներգից յետոյ մանկապարտէզի հիմնադիրը խօսեց «Պարապմունքների և մանկապարտէզի նշանակութեան մասին»։ Բանախօսն ի միջի այլոց շեշտեց, որ մանկապարտէզը 2 բաժանմունք ունի, զուտ մանկական և պատրաստական։ Մանկական բաժնում ընդունվում են 5—7 տարեկան հասակի երեխաներ, իսկ միւսում 7—10 տարեկան։

Դպրոցական բաժանմունքի համար խօսեց ուսուցչուհի տ. Մուսայէլեանը։ Մէջ ընդ մէջ աշ.-աշակերտուհիներից խումբը երգում և նուագում էր բալալայկաներ, մանդոլինների վրա զանազան կտորներ, որոնք լաւ տպաւորութիւն թողեցին։ Հայերէն ոտանաւորներից «Զարի վերջը» փոքրիկ աշակերտներ Աղամալեան և Տէր-Սահակեան լաւ արտասանեցին համապատասխան միմիկաներով։ «Питомецъ дѣтскаго сада», որը հիւսել էր ուսուցչուհի Վասօվսկայան և որը արտասանեց 5 տարեկան Աշոտ Մինասբէգեանը, ազդանչացրեց բոլորին։

Երկրորդ մասը, որ կազմված էր «Заработалъ» գիւղական պատկերից, խաղացին փոքրիկ աշակերտներն ու աշակերտուհիները, որը և բաւական տպաւորութիւն թողեց։

Առաւօտը վերջացաւ ժամը 2-ին, հասարակութիւնը գոհ սրտով ցրվեց իրանց տները։

Մանկապարտէզում սովորում են 80 երեխաներ երկու սեռից, առանց ազգի խտրութեան. կան մի քանի ուսուցչուհիներ։ Աշակերտներից 15 հոգի ձրի են, մնացեալները վճարում են 3—5 ր.։

Լևոն Ցովաէփեան

Կեանքը դարձեալ մեռաւ

Թեմիր-Խան-Շուրա, 1 մայիսի

Այսօր ցուցահանդէսը վերջացաւ. ամեն ինչ հաւաքվեց։ Վերջացաւ և մրցանակաբաշխումը։

Վերջին օրերում ցուցահանդէսում շատ ցուցադրված իրեր վաճառվում էին մատչելի գներով։

Բոլորը ցրվեցին գնացին, թողնելով քաղաքը դարձեալ դատարկ։

Կեանքը դարձեալ ստացաւ իր առաջվայ թմրած, անկենդան կերպարանքը։ Ցուցահանդէսը մի կարճ ժամանակվայ ընթացքում միայն աշխոյժ բերեց, տրամադրութիւն ստեղծեց։

Թեմիր-Խան-Շուրան զուրկ է այնպիսի մի հաստատութիւնից կամ հիմնարկութիւնից, որտեղ կարելի լինի փոքր ինչ ժամանց սնունդ առնել, կամ մտքերի շփումն ունենալ։ Քաղաքումս կայ միայն երկու սինեմատօգրաֆ, որոնք իրանց ռեկլամներին նայած՝ շատ հետաքրքրութիւն են շարժում, բայց իրօք մի բան չեն ներկայացնում, բացի մի քանի հնացած պատկերներից, որոնք վաղուց են իրանց նշանակութիւնը կորցրել։

Մի բան՝ որ քիչ մխիթարութիւն է պատճառում, այդ ներկայումս եղանակների բարելաւութիւնն է։

Ա. Ասլանեան

Մի հաւնոս կյակ

Սիմֆէրոպոլ, 1 մայիսի

Մեր յայտնի բանաստեղծ Ռ. Պատկանեանի քոյր՝ Վարվառէ Գարագաշեանը, ինչպէս հաւաստի աղբիւրից լսեցինք, իր բնակած տունը, որը արժէ մօտ 50,000 ր., կտակել է տեղիս ազգային հոգաբարձութեանը, որի տոկոսներով պէտք է ուսում առնեն բարձրագոյն դպրոցներում — համալսարանում, կամ գիւղատնտեսական ինստիտուտում — ազքատ ու չունևոր ծնողների զաւակներից՝ 4 հոգի ընդունակ ստիպենդիանտներ։

Սիմ. Գրիկեանց

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ՍԻՍԻԱՆՈՒՄ

Ապրիլի 27-ին Սիսիանի Մաղրա և Շաղաթ գիւղերի շինականների միջև տեղի ունեցաւ ընդհարում։

Ընդհարման պատճառը մի կտոր հող է, որը գտնվում է Մաղրա և Շաղաթ գիւղերի սահմանում։ Այդ հողը գտնվում է մաղրացոց նաղելում, որոնք մինչև այժմ օգտվելիս են եղել նրանից։ Այս գարնանը, ինչպէս և միշտ, մաղրացիք հողը վարել և ցանել են, բայց շաղաթցիք դանդատագիր են ներկայացնում իւզբաշիին, որպէս զի սա արգելի մաղրացիներին շարունակել վարը, քանի որ հողը, ըստ շաղաթցիների, պատկանում է իրանց։

Իւզբաշին գալիս է վարելատեղը և հողից հանում է խոփերն ու յանձնում տեղիս ոստիկանապետին։ Մաղրացիք էլ, իրանց կարգին, պաշտպանելու իշխանութեանը ներկայացնում են մի խնդիրք, որպէս զի թոյլ տրվի իրանց օգտվել այդ հողից, ինչպէս միշտ օգտվել են։ Գործը այդպէս էլ մնում է։ Միայն՝ տեղիս ոստիկանապետը հրամայում է իւզբաշիին թոյլ չը տալ օգտվելու ոչ շաղաթցիներին և ոչ էլ մաղրացիներին, բացատրելով որ մաղրացոց մինչև վէճի սկիզբը վարածը մնալու է մաղրացիներին։

Շաղաթցիք գոհ չը մնալով այդ հրամանից վճռում են վարել Մաղրայի ցանած կանաչ արտերը՝ հէնց առաջին իսկ օրը բոլորը միասին գնալով վարելատեղը, կասկածելով որ մի գուցէ մաղրացիք յանդիմանեն շաղաթցիներին այդ քայլի համար. իսկ այդպիսի դէպքում՝ վճռում են անխնայ ջարդել իրանց հակառակորդներին։

Առաւօտը մաղրացիք իրանց գիւղից նկատում են, որ շաղաթցիք վարում են, ուստի և գիւղում գտնվող մաղրացիք, մօտ 50 հոգի (մնացածները գտնվում էին դաշտերում իրանց գործի ետևից ընկած), իւզբաշիի հետ գնում են, որ խնդրեն շաղաթցիներին չը վարել հողը, մինչև որ պաշտօն. իշխանութիւնը հարցը վճռէ։

Բայց շաղաթցիք, տեսնելով իրանց հակառակորդների փոքր քանակը, ուրախանում են և մինչև անգամ վճռում օգտվել հանգամանքից և ջարդել դրանց։ Մի քանի պատուաւոր մաղրացիներ իւզբաշիի հետ միասին աշխատում են հանդարտեցնել շաղաթցիներին, բայց ի զուր։ Շաղաթցիք, մօտ 300 հոգի, փայտերով, ատրճանակներով և քարերով զինված, յարձակվում են մաղրացիների վրա։

Սկսվում է կռիւը։

Մաղրացիների կողմից մի քանի երիտասարդներ կարողանում են փայտերով գլխադրել մի 5 րոպէ, որից յետոյ շաղաթցիք փախչում են կռւի վայրից թողնելով 8 եզ, 3 ձի, մի քանի խուրձ խոտ, հաց, ձու, գաթա, բաղարջ, 2 գտակ, 2 ատրճանակ, մի քանի չուխաներ, մի քանի չուալ ցորեն, հաճար, 1 էշ՝ փալանով, մի քանի հատ խոփեր և այլն։ Այդ բոլորը յանձնվեց պրիստաւին։ Շաղաթցիների կողմից ծանր վիրաւորված են 24 հոգի, մաղրացիներից՝ 4 հոգի։

Մեզ հաստատ աղբիւրներից յայտնի է, որ այդ դժբաղդութեան բուն պատճառը եղել են նախկին տանուտէրներ Ն. Շերազենց, Ն. Մուխսոնց և Ա. Զոհրաբենց։ Իսկ կռւակի վրա խիղ ածողի դեր է կատարել մի ուսուցիչ, որը պատճառ է դարձել 28 վիրաւորների հարազատների արցունքներին։ Նոյն այդ ուսուցիչը մինչև անգամ համարձակվել է սպառնալ տուգանելու այն անձանց, որոնք չեն մասնակցի կռւին։ Ականատեսները կը հաստատեն Շաղաթ գիւղացի Միքայէլ Բայրամեանը և Սարգիս Բաբայեանը, որոնք ջարդվել են և տուգանվել նոյն ուսուցչի ձեռքով, նոյնպէս և շաղաթցի Գէորգ Գիւրջեանը, որը պատմում էր, թէ ով որ կռւին չէր մասնակցում, 25 ր. տուգանքի էր ենթարկվում։

Թաթուլ

ՄԵՐ ԳԻՒՂԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻՑ

V

Սեւ տարի

Մաղրասա (Շամախու գաւ.), 24 ապրիլի

Արդէն երկու անգամ գրել ենք, որ ձմեռը այս տարի մեզ մօտ անցել է անսովոր մեղմութեամբ։ Թէև ձիւնը շատ էլ սակաւ չէ փռթել, սակայն խիստ ցրտի, սառնամանիքի երես չենք տեսել։ Նախորդ ձմրան արհաւիրքներն ու դառնութիւնները նոր-նոր սկսում էինք մոռանալ։ Գարնան վաղաժամ հրաշալիութիւնը, կարծես, նպատակ ունէր վերադարձնելու մեզ մեր ուժասպառ եղած ոյժը և կորցրած յոյսը։ Մօտ մէկ ամսվայ ժպտուն եղանակը մի անօրինակ և չը տեսնված փարթամութիւն էր տուել մեր այգուն, մեր ապրուստին ու կեանքին։ Այգիները, որոնք կազմում են մեր ապրուստի ամենագլխաւոր աղբիւրը, մի ամսվայ արևի հրապուրիչ շողերի տակ տուել էին նշաւոր և բեղուն բողբոջներ։ Լիութիւնը ցոյց էր տուել իր դէմքը, և մեր գիւղացիների ճակատներից սկսում էին չքանալ յուսահատութեան կնճիռները։

Սակայն... անսպասելի կերպով խորտակվեց մեր յոյսը։ Կարմիր, ուրախ և զուարթ տարին, բնութեան անագորոյն քմահաճոյքի ուժով՝ փոխարկվեց սուգի և չքաւոր տարվայ։ Ճիւան կայ ներկայումս մեր ամենքիս սրտերում։ Ուշացած ձիւնը, որ փռթեց ամբողջ երեք օր և երեք գիշեր, սկսած ամսիս 11-ից, շատ քչերին է խնայել մատղաշ ընձիւղներից, այն էլ միայն հատ ու կէնտ այգիներում։ Իսկ սաստիկ մեծամասնութեան վրայից թափվում են աւատութիւն աւետող և խորտակված յոյսեր վերակենդանացնող կոկոնները։ Մի խօսքով այս տարի չէ լինելու բերք։ Իսկ եղածը՝ հազիւ միայն ուտելուն բաւականութիւն տայ։

Երեքօրեայ ուշացած ձմրան անմիջական հետևանքն այն է, որ ներկայումս մեր գիւղում բուն է դրել յուսահատութիւնը։ Նրան ընկերակցել է և ապրուստի տաժանելիութեան ուրուականը։ Երկուսն էլ ծնունդ են անդարմանելի վնասի, որը, որպէս կօշմար, գրեթէ տարի ու կէս պէտք է ծանրացած մնայ մեր կեանքի վրա։

Նոր էինք սկսել բահել տալ մեր այգիները։ Այդ աշխատանքը այժմ մնացել է կիսատ, երեան ի վայր։ Քչերն են սիրտ անում և մշակ տանում այգի. մեծամասնութեան այլայլած յոյսը չէ մօտենում եաւն աշխատանքին, այլ փախչում է նրանից։ Անթիւ մշակներ՝ զուրկեցի, արդաբիլցի, թաթ և լէզգի՝ լքում են մեր գիւղը ձեռնունայն։

Սակայն բնութեան այդ արհաւիրքին մենակ մենք չենք ենթարկվել։ Մեզ հետ միասին համահաւասար պզում են իրանց անդարմանելի վնասը նաև մեր միջավայրի գրեթէ բոլոր հայ և թուրք գիւղացիները։ Մանաւանդ լեռնալանջերում փռված բոլոր թուրք գիւղերում ցրտահար են եղել բոլոր մրգատու ծառերը։

Տարին սև է և նա սև տառերով կը մնայ արձանագրված մեր յիշողութեան ու մեր գիւղի պատմութեան մէջ։ Երանի թէ այս տարվայ նման սև տարի այլ ևս չը տեսնենք։

Հաւանական է, որ շատ չքաւոր ընտանիքներ ընկնեն սովի ճիրկը։ Այգիները և նրա հետ կապված մի շարք աշխատանքները շատերին էին ապրուստի հնարաւորութիւն տալիս։ Այդ հնարաւորութիւնը այժմ չքացած է։ Սովի ձայն է լսվում։ Հարկաւոր են սրտացաւ մարդիկ, որոնք օր առաջ գիտակցեն դրութեան կրիտիկականութիւնը, լուրջ ուշադրութիւն դարձնեն նրա վրա և միջոցներ ձեռք առնեն։ Ցարմարագոյն ժամանակն է, կարծում ենք, որ իշխանութիւն ստանայ մեր այն դիմումը, որով խնդրել ենք մեր մի ընկերութիւնից 4000 րուբլու փոխառութիւնը Բագուից մեր գիւղ։

Հայրենակից

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ *)

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 4 մայիսի

Նախագահում է Կապուստինը։

Մաքլենկօվը քննադատելով արդարադատութեան մինիստրի գործունէութիւնը, գալիս է այն եզրակացութեան, որ ռուս հասարակութիւնը յուսախաբ եղաւ ներկայ մինիստրից։

Զամըսլօվսկին հանդէս է գալիս ի պաշտպանութիւն մինիստրի և ասում է, որ երկու՝ Թէկուց և շատ լուրջ փաստաթղթերի կորստեան համար չէ կարելի մեղադրել մինիստրին։

Նիսէլօվիչը տեղից. «Բայց առհասարակ վաւերագրերը չը պէտք է կորչեն»։

Դիմելով Լըժինի կատարած խարդախութիւնների պատմութիւնը բացայայտելուն, Զամըսլօվսկին կտորներ է բերում «Դաշնակցութեան» գործի մեղադրական ակտից և մատնանշում է, որ մեղադրական ակտի փաստերը պարունակվում են նաև դատավճռի մէջ։

Նիսէլօվիչը տեղից. «Դատավճռի մէջ այդ չը կայ»։

Զամըսլօվսկին շարունակում է. «Ջհուդական լրբութիւնը հասել է այն աստիճանի, որ նրանք նոյնիսկ Դումայում չեն թողնում խօսել»։ Այնուհետև Զամըսլօվսկին վկայում է, որ եղակի յանցանքներ եղել են և առաջ՝ դատական անկախութեան բովանդակ ծաղկման և դատաւորների անփոփոխելիութեան ժամանակ, սակայն առաջ ոչ մի ընդհանուր եզրակացութիւն դրանից չէին անում, որովհետև մարդիկ աւելի զգոյշ ու բարեխիղճ էին։

Նիսէլօվիչը տեղից. «Այդ Բրը էր»։

Բացականչութիւններ աջից. «Դուրս տարէք այդ ջհուդին»։

Զամըսլօվսկին Նիսէլօվիչին. «Դուք ինձ խանգարում էք». (աղմուկ ձախից և աջից)։

Զամըսլօվսկին դիմելով աջակողմեաններին. «Դուք դիւրութեամբ կարող էք հասկանալ, որ ջհուդի տեսքը ինձ զրկում է հոգեկան հաւասարակշռութիւնից» (ծափեր աջից, ուժեղ աղմուկ ձախից)։

Նախագահողը նախազգուշացնում է, թէ սուխված կը լինի նիստը ընդհատել։

Նիսէլօվիչը ասում է. «Ստիպեցէք նրան կրկնել իր ասածը». և, մօտենալով ամբիոնին և բռունցք ցոյց տալով Զամըսլօվսկիին, ասում է. «Կրկնեցէք ձեր խօսքերը»։

Ձայներ ձախից. «Հարկադրեցէք Զամըսլօվսկիին կրկնել. երկչոտ»։ Ձայներ աջից՝ «Կարգի հրաւիրեցէք». ընդհանուր աղմուկ։

Վլօզիմիրօվը տեղից. «Ջհուդները պէտք է լռեն»։

*) Տես «Մշակ» № № 94 և 95.

Նիսէլօվիչը տեղից. «Ես նրա քիթն ու պռունգը կը ջարդեմ»։

Բացականչութիւններ աջից՝ «դուրս կոբիր, ջհուդ»։

Նախագահը հեռանում է իր աթոռից։

Նիստը վերսկսվելուց յետոյ նախագահը յայտնում է, որ, աչքի անցնելով ստենոգրամը, նա տեսաւ, որ աջից և ձախից բարձրացող մշտական աղմուկի մէջ եղել են բոլորովին անտեղի դարձուածքներ։ «Ես կարգի եմ հրաւիրում, թէ Զամըսլօվսկիին և թէ Նիսէլօվիչին և խնդրում եմ Դումային, յանուն Դումայի արժանապատուութեան և դրագմունքների աջող ընթացքի, չը բարդել նիստերը այսպիսի անհարկաւոր բռնկումներով»։

Ապա Շուլգինը եւ Պուրիշկէվիչը յախուռն կերպով յարձակվում են Մակլակովի և հրէաների վրա։ Պուրիշկէվիչը ի միջի այլոց իր ճառում ասում է. «Մակլակովը յայտնեց, թէ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի շրջանում գոյութիւն ունի գաղտնի հրահանգ, որ պատիժ է սպառնում արդար դատավճիռների համար։ Հարց է. բարեխիղճ բան էր Դումայի անդամ երդուեալ հաւատարմատարի համար թռչել ի պաշտպանութիւն իր կլիենտի այդ շրջանը, գիտենալով առաջուց, որ դատավճիռը լինելու է մեղադրական»։

Պետրօվ 3-րդ յայտնում է, որ չը ստծելով ոչ մի վստահութիւն դէպի այժմեան մինիստրը, որ ոչնչացրեց դատաւորների անփոփոխելիութիւնը և դատական հաստատութիւնը վերածեց վարչական մամիի— հպատակ լրտեսութեան ու պահնորդութեան—աշխատաւոր խմբակը ձայն է տալու նախահաշուի դէմ։

Փրիդմանը կանգ առնելով սենատի բացատրութեան վրա, որով սահմանափակվում են հրէայ փաստաբանների օգնականների իրաւունքները, մատնանշում է, որ սենատի բացատրութիւնը ներկայանում է ոչ միայն իրաւախախտում, այլ և օրէնսդրական հաստատութիւնների իրաւունքների է կարճում։ Հռետորը բողոքում է այն դրութեան դէմ, որի մէջ ընթանում է Բէյլիսի գործը, որ սկզբից և եթ գտնվում է կենտրոնական իշխանութեան ճնշման տակ և ստեղծված է ագիտացիայի նպատակով։

Շուբինսկին, Տիմօշկինը, բարոն Մէյէնդորֆը և ուրիշները յետոյ, Սադաթելեանը կանգ առնելով Զամըսլօվսկիի «Դաշնակցութեան» գործի առիթով արած ենթադրութիւնների վրա՝ գտնում է, որ, եթէ ընդունենք Զամըսլօվսկիի տեսակէտը, այն ժամանակ պէտք է արդարացնենք խարդախութիւններն ու օրինախախտումները, և զարմանում է, թէ ինչպէս մինիստրական աթոռներից չը բողոքվեց այդօրինակ պաշտպանի դէմ։

Դուման անցնում է քննելու նախահաշիւը ըստ համարների։ Ռօդիչէվի խիստ ճառից յետոյ նախահաշուի բոլոր յօդուածներն ընդունվում են առանց վիճաբանութիւնների, համաձայն մասնաժողովի եզրակացութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Մայիսի 6-ին, Նորին Կայսերական Մեծութեան Թագաւոր Կայսր Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչի ծննդեան օրը, Ալէքսանդրո-Նևսկի տաճարում մատուցեց պատարագ Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտի արքեպիսկոպոսը. պատարագից յետոյ կատարվեց մաղթանք Կայսերական Տան արևշատութեան համար, որից յետոյ Արսէնալի սարից տեղի ունեցաւ 101 թնդանօթաձգութիւն։ Պատարագին և մաղթանքին ներկայ էին Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատար ինֆանտերիայի գեներալ Ն. Շատիլօվը, Թիֆլիսի նահանգապետը, քաղաքագլուխը և բազմաթիւ պաշտօնատար անձինք և աղօթողներ։ Մաղթանքներ կատարվեցին՝ հայ-լուսաւորչականների Վանքի մայր տաճարում, հանդիսադրութեամբ Թիֆլիսի թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսի, հայ-կաթօլիկների մատուռում և այլ դաւանութիւնների աղօթատներում։ Ի պատիւ Թագաւոր Կայսրի ծննդեան տարեդարձի այդ օրը քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսավառված էր գոյնզգոյն լապտերներով շքեղ կերպով։

✦ Հալաբարում Նոր բացվելիք պրոգիմնազիայի ծախք հաշված է տարեկան 19,000 րուբլի գումար։ Սպասվում կայ առաջիկայ սեպտեմբերին բանալ նախապատրաստական և առաջին դասարանները։

✦ Թիֆլիսի քաղաք. վարչութեան անդամներ իշխաններ Ա. Մ. և Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկները ամսիս 20-ից, երկու ամիս ժամանակով, արձակուրդով մեկնելու են Թիֆլիսից։

✦ Սիմֆէրօպօլից մեզ գրում են, որ տեղական հայ-լուսաւորչական դպրոցի մանկավարժական կազմի նախաձեռնութեամբ մայիսի 3-ին, Համբարձման օրը պատարագից յետոյ տեղական հայ-լուսաւորչական եկեղեցում կատարվել է հոգեհանգստեան կարգ Գաբրիէլ Սունդուկեանի յիշատակին, ներկայութեամբ հայ-լուսաւորչական և հայ-կաթօլիկ համայնքների անդամների։

✦ Հայկական սեկցիայի առաջիկայ մայիսի 10-ի հերթական ներկայացմանը կայանալու է սեկցիայի թատերաէքների ռեժիսոր՝ դերասան Արաքսեանի բենեֆիսը։ Ներկայացվելու է «Դաւաճանութիւն» պիէսի հեղինակ՝ Իւժին-Սումբատովի «Բաղէներ և ագռաւներ» 4 գործ. դրաման, որ և դրվում է Ժողովրդական Տանը առաջին անգամ։

✦ Ցովհաննէս Ցովհաննիսեանի գրական գործունէութեան 30-ամեայ յոբելեանի տօնակատարման համար կազմված յոբելեանական մասնաժողովի կողմից հրաւէր ստացաւ Ցովհաննէս Մալխասեանը՝ մայիսի 13-ին կարդալու մի դասախօսութիւն Երևանում բանաստեղծ յոբելեարի մասին։

✦ Կովկասեան շերամապահական կայանը լոյս է ընծայել Ատրպատականի թուրք լեզուով մի դասագիրք մեղուապահութեան։

✦ Այսօր Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ ռուսական և գնչուական երգերի յայտնի երգչուհի Մարիա Կարինսկայայի համերգը։

✦ Մայիսի 5-ի երեկոյեան ժամը 5-ին կայծակը խփել է Թիֆլիսի Գրենադերեան զօրագնդի բնակատեղիին, քանդելով կտուրը և կործանելով նրա ներքոյ գտնվող զրադարանը, եկեղեցին և ժողովարանը։ Կայծակնահար է եղել նոյն զօրագնդի զինւոր Մինիկը, սակայն վնասուածքները թեթև լինելով, նրան բժշկական օգնութիւն ցոյց տալուց յետոյ՝ զետեղել են զինուորական հիւանդանոցում։

✦ Մայիսի 6-ին, Զէրբէզօվսկայա փողոցում մի երիտասարդ, Իօսելիանի անունով, 18 տարեկան, ընկաւ № 41 վագօնի տակ և ստացաւ ջարդուածքներ ստանալով՝ տեղն ու տեղը վախճանվեց։

✦ Մայիսի 4-ի գիշերը խուզարկու ոստիկանութիւնը Բեհրութեան փողոցում ձերբակալեց Թիւրքահպատակ Գէորգ Սարգսեանին, որը 1905 թ. յունիսին սպանել էր Նպարավաճառ Ցովակիմ Մարտիրոսեանին, որից յետոյ անցել էր Թիւրքիա և, 3 տարի անց, կարծելով որ դէպքը մոռացված կը լինի, վերադարձել էր Թիֆլիս և ապրում էր ուրիշի անունով։ Սարգսեանը խոստովանվեց իր յանցանքը։

✦ Մայիսի 5-ին Մուշտայիդի կոյուղում երևան հանվեց երեք օրական մանկան դիակ, իգական սեռի, առանց բռնի մահացման հետքերի։

✦ Մայիսի 6-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, աղախին Աննա Պեչենսկայա, 16 տ., իրան կենագրկելու մտադրութեամբ նաշատիրի ոգի ընդունեց։ Նրա կեանքին վտանգ չէ սպառնում, շնորհիւ շուտափոյթ կերպով հասցված օգնութեան։

✦ Մայիսի 6-ին տեղի ունեցաւ Վրաց Ֆիլարմոնիկ Ընկ. տարեկան ընդհանուր ժողովը, որի ընթացքում կարդացվեցին և հաստատութեան ենթարկվեցին 1911 թ. հաշիւը և 1912 թ. նախահաշիւը։ Վերջում տեղի ունեցան վարչական անձանց ընտրութիւններ։

✦ Թիֆլիսի դումայական դպրոցական մասնաժողովի անդամ ինժ. Ա. Ս. Բաբեանը մանրամասն քննութիւն կատարեց քաղաքային արհեստագիտական դպրոցի տնտեսական մասում, որ տևեց չորս ժամ։ Ծանօթանալով բոլոր գրքերի, դասարանների և արհեստանոցների հետ, նա ապա ներկայ եղաւ աշակերտների քննութիւններին մայիսի 5-ին։

✦ Վերջերս ծանրապէս հիւանդացած վրաց մանկավարժ Եակօբ Գօգեբաշվիլին սկսել է ապաքինել իր հիւանդութիւնից։

✦ Թիֆլիսումն է գտնվում ներկայիս պրօֆ. Ի. Ջավախօվը, որը զբաղված է գիտական լուրջ աշխատանքով՝ վրաց գեղարուեստին վերաբերեալ, որ պիտի հրատարակութեան տայ։

✦ Վրաց «Թեմի» թերթը գրում է, որ Ալ. Մելիք-Ազարեանը ցանկութիւն է յայտնել, որպէսզի «Նոր Ակումբը» տեղափոխվի ներկայիս կառուցվող իր խոշոր շէնքը, Սլգինսկայա փողոցի և Վերայի զառիվայրի անկիւնում։ Շէնքը կը լինի մի կատարելութիւն տեխնիկայի վերջին խօսքի և կունենայ գեղեցիկ պարտէզ։

✦ Քութայիսում հիմնվել է սպառողական կօօպերատիվ մի նոր ընկերութիւն։

✦ Վրաց գրող և հրատարակիչ Զաքարիա Ճիճինաձէին գրական մի գործի պատճառով դատի են յանձնում պատժագրքի 129-րդ և 132-րդ յօդուածների համաձայն։ Նա դրամի գրաւականով ազատ է արձակված մինչև դատավարութիւնը։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

✦ Պատուաստ տենդի դէմ.—Ապրիլի 24-ին Պարիզից հեռագրում են. «Գիտութեանց ճեմարանում Ի. Ի. Մեչնիկօվը հաղորդեց իր յայտնագործած պատուաստի մասին տենդի դէմ։ Պաստերի ինստիտուտում կապիկների վրա իր արած փորձերից յետոյ՝ Մեչնիկօվը նոյն միջոցը գործ դրեց կլինիկայում՝ 46 պացիենտի վրա։ Հետևանքները բոլորովին գոհացուցիչ էին»։

Թաղում առանց ծէսի.—Տուլա քաղաքից հեռախօսով յայտնում են. «Կրապիվնա քաղաքում աղանդաւոր գիւղացի Զեյնակօվը թաղել է իր երկու տարեկան աղջկը՝ առանց պրաւօսլաւ եկեղեցու ծէսերի։ Շրջանային դատարանը դատապարտել է Զեյնակօվին ոստիկանատանը՝ երկօրեայ բանտարկութեան»։

✦ Իլիօդորը կարգալոյծ.—Իլիօդոր աբեղայի աքսորավայրը, մօտ օրերս, ուզում էին գնալ Ցարիցինից 200-ից աւելի մարդ, ուրին հակառակ էր սինօդը և որի մասին տեղեկացրել էր սինօդին նրա թեմի ներ-

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.

կայ առաջնորդ Նիկոլայ արքեպիսկոպոսը Դիմում է անում սինոդին և Մոսկվայի մետրոպոլիտ Վլադիմիրը, [illegible] 26-ին կարդացվեց «Միլիոնոյի» [illegible]

Կարգադրվեց, 7 ապրիլ [illegible]

Մանկավարժական կուրսերի 40-ամեակը.— Մարտի 4-ին Մոսկվայի մանկավարժական կուրսերը [illegible] 40-ամեակը. [illegible] 260» Այժմ մանկավարժական կուրսերը [illegible]

Կուրսերում հիմա [illegible] 53 [illegible] 933-ի [illegible] 48 [illegible] Ե. Տ. Եզօզօվը:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

«Բժիշկը» Վ. Վալադեանի

[illegible]

բաղդաբար, Նպաստաւոր պայմանների մէջ են գտնվում: Բժիշկը կայ և նա ապրում է իր տանը: Ուստի զաւակների առողջութեան հոգսը կարող է գոհացուցիչ լուծում ստանալ: Իսկ եթէ մահ պատահել է և բժշկի զաւակը մեռել է, դա կեանքի փշերից մէկն է, որ կայ թէ գիւղում և թէ քաղաքում, և կապված է բժշկի արհեստի հետ:

Պիէսի թեման վերցված է փոքր ամփոփով, ուստի նա երեք գործողութեան նիւթ չունի և երկրորդ գործողութիւնից յետոյ թւում է վերջացած: Իսկ որպէս զի երրորդ գործողութիւնը ունենար հասարակական հոգեբանական հետաքրքրութիւն, կարևոր էր, որ Ռօզան աւելի դեր կատարէր, քան նրան տրված է պիէսում: Ռօզան պէտք է զգար, որ իր զաւակների կորստի կսկծի հետ զուգընթաց կայ գիւղի բազմաթիւ զաւակների կորստի կսկիծը. նա պէտք է գնահատէր ամուսնու զգացմունքները և խոր տանջանքները. նա պէտք է զգար, որ հեշտ չէ փախչել իր զաւակների գերեզմաններից. Նա պէտք է մեղմանար այն բազմաբերան օրհնութիւններից և շնորհակալութիւններից, որոնցով ժողովուրդը հանդիպում էր բժշկին և ընտանիքին:

Մենք չենք առաջարկում կեղծել իրականութիւնը և Ռօզային վերագրել ուրիշ յատկութիւններ, քան հեղինակը ենթադրում է Ռօզաների մէջ. բայց այն ժամանակ պէտք էր Ռօզային բնորոշել աւելի տիպիկ գծերով, որպէս զի նրա անձնաւորութիւնը պարզ լինէր նայողի համար:

Վալադեանի պիէսը իր պակասութիւններով հանդերձ համակրելի երևոյթ է, իբրև փորձ՝ տալու լուսաբանութիւն մեր ինտելիգենտների մի մասի գործունէութեանը մեր իրականութեան մէջ: Նրա գործող անձերի կողքին դուք զգում էք մասսայի ներկայութիւնը, որը թէև դեր չէ կատարում պիէսում, բայց զգացնել է տալիս իր գոյութեան մասին: Սկսնակ գրողը չէ կարողացել աւելի բացորոշ և խորհրդաւոր դիրքեր ստեղծել իր պիէսում, ուստի սահմանափակել է իրան ակնարկներով:

Իբրև հոգեբանական փորձ՝ նրա պիէսը հետաքրքրական է երկրորդ գործողութեան մէջ:

Պիէսը կարօտ է մեծ վերամշակութեան:

Հերոսների տիպերը բաւականաչափ լաւ չեն ուրուագծված և պէտք է բարեփոխվեն:

Հասարակութիւնը համակրութեամբ վերաբերվեց սկսնակ հեղինակին, և նրան բեմ հրաւիրեց ծափահարութիւններով:

Դերասանական խումբը լրիւ անսամբլով խաղաց պիէսը: Սիրող

—

Յաջորդ ներկայացումը կը կայանայ նոյն Արտիստական Ընկ. թատրոնում, երկուշաբթի, մայիսի 21-ին: Կը ներկայացվի դարձեալ մի նոր ինքնուրոյն պիէս՝ բանւորական կեանքից վերցված՝ «Տգիտութեան զոհեր» կամ «Կորած ժառանգութիւն» 3 գործ., Անուշաւան Վարդանեանի:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Աստրախան, 30 ապրիլի

Կիրակի, ամսիս 22-ին, Աստրախանի հայոց թեմ. դպրոցի դահլիճում տեղիս սիրողները ներկայացրին հանգուցեալ Գաբ. Սունդուկեանի «Պէպօն» յօգուտ տեղական Գրական-Գեղարուեստական Ընկերութեան:

Ներկայացումից յետոյ Գ. ք. Մկրտումեան կարդաց մի ամփոփ տեսութիւն հայ թատրոնի և Սունդուկեանի մասին:

Ներկայացումը անցաւ բաւական աջող. սիրողներից աչքի ընկան իրանց բնական խաղով տ. տ. Ս. Մկրտումեան և Ս. Մելիքնիցեան, առաջինը Շուշանի, իսկ երկրորդը Եփեմիայի դերերում:

Վատ չէր նաև պ. Տէր-Կարապետեանը Պէպօյի դերում, միայն հագի շքեղ չերկեսկան կորցնում էր կինտօյի տպաւորութիւնը. վատ չէր նոյնպէս և պ. Ապրեսեանը Գիքօյի դերում:

Ներկայացումից յետոյ ցոյց տրվեցին կենդանի պատկերներ և եղան պարեր:

Ժողովուրդը սպասածից պակաս էր. զուտ արդիւնք մնաց յօգուտ Գրական-Գեղարուեստական Ընկերութեան 231 ր. 4 կ.:

Ս. ք. Ասլանեան

—

Բագու, 30 ապրիլի

Երէկ երեկոյեան, Սև-Քաղաքի Ժողովրդական Տանը, որտեղ ահա երկար ժամանակ է հայերէն ներկայացումներ չեն եղել, կայացաւ նորակազմ սիրողների «Նոր-Դրամա» խմբի առաջին ներկայացումը: Խաղում էին Ցար. Թումանեանի «Հազարան բլբուլ», Փէերեան և Փառնակեսի «Նեսիա» վօդևիլը:

«Հազարան բլբուլը» այնպիսի պիէսաների շարքին է պատկանում, որտեղ առաջին տեղն են բռնում գեղեցիկ տեսարաններն ու բեմի կահաւորութիւնը և առանց դրանց միանգամայն անաջող կը լինի. և այդ տեսակէտից էլ պէտք է խոստովանել, որ խմբի ռեժիսեօր պ. Թումանեանը այս առաջին աջողված ներկայացումով ցոյց տուեց իր ընդունակութիւնները:

Խաղի կողմից էլ պիէսան աջող էր: Չը նայած որ կային թերութիւններ, բայց իբրև երիտասարդ սիրողներից կազմված խմբի առաջին ներկայացում՝ պարզ էր, որ առանց թերութիւնների չէր կարող լինել. ամենագլխաւոր թերութիւնը այն էր, որ խաղացողներից մի քանիսը շատ թոյլ դիտէին իրանց դերերը:

Մաննա արքայի դերը խաղում էր բաւականին աջող կերպով պ. Ալչուճեանը, միայն թէ ձեռքի շարժումները քիչ չափազանցում էր: Երիտասարդը ապագայում կարող է լաւ ույժ լինել: Շատ գեղեցիկ էր նրա որդի Ռուբէնի դերում պ. Թումանեանը: Նրա խաղը, միմիկան և ձայնը լաւ տպաւորութիւն են թողնում: Աջող էին իրանց դերերում պ. Խաչատրեան (Հրանտ), պ. Այլամազեան (Պարէտ) պ. Խալաթեան (Ոգի): Փոքր ինչ թոյլ էր տ. Ալլահվերդեան Փերիի դերում: Մնացածները պահպանում էին անսամբլը:

Շատ գեղեցիկ անցաւ վօդևիլը, մեծ զուարճութիւն պատճառելով հասարակութեանը: Վօդևիլում աչքի էին ընկնում պ. Մնացականեան (Գոլուստ), պ. Ղարագեօզեան (Նորայր) և պ. Սարաֆ (Պատրիկ). փոքր ինչ թոյլ էր պ. Կայծակը Եղիշէի դերում:

Ընդհանուր առմամբ խմբի առաջին ներկայացումը աջողված կարելի է համարել: Երևում է, որ ռեժիսեօրը սիրով է նայում իր գործին և ոչ մի ջանք չէ խնայում նրա աջողութեան համար:

Լսում ենք, որ խումբը պարբերաբար մի շարք ներկայացումներ է տալու Ժողովրդական Տանը:

Տեղերի գները նշանակված էին շատ էժան. 85 կոպ. մինչև 12 կոպ.: Աչքի էր ընկնում մի շատ գեղեցիկ նորմուծութիւն. այդ այն է, որ ներկայացման պրօգրամաները ձրի էին բաժանվում: Ազդէ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Կոկօվցեվը որոշել է վերակազմել կառավարական մամուլը: «Տեղեկատու բիւրօն» ստանալու է այնպիսի բնաւորութիւն, որտեղից մամուլի աշխատակիցները կարող լինեն իրանց համար հարկաւոր տեղեկութիւնները քաղել: Միւս կողմից՝ պրեմիերը անիմաստ է գտնում «Россія» թերթի գոյութիւնը:

◆ Զինուորական մինիստր Սուխոմլինովի և Կոկօվցեվի միջև ծագեց միջադէպ: Սուխոմլինովը ուզում է պատերազմական օգնացութեան բարենորգումը ընդունել տալ Գերագոյն կառավարութեան կարգով, իսկ Կոկօվցեվը պնդում է, որ նախագիծը քննվի օրէնսդրական հաստատութիւնների մէջ:

◆ Պետական Դումայում արդարադատութեան մինիստրութեան նախահաշւի առիթով Մակլակովի արտասանած իմաստալի ու ուժեղ ճառը բոլոր ֆրակցիաների կողմից համարեա անխտիր ընդունվեց ցնծութեամբ: Մինչդեռ նոյնիսկ աջակողմեանների խոշոր մասը շատ դժգոհ մնաց արդարադատութեան մինիստր Շչէգլովիտովի չափազանց թոյլ, անգոյն ճառից: Հոկտեմբերեանները դժգոհ են մինիստրից Լրժինին պաշտպանելուն համար: Մոսկվայի յայտնի բարեգործ Շախովը 6000 րուբլի նուիրեց ուսանողներին օգնող ֆոնդի համար ի յիշատակ Մակլակովի ճառի:

◆ Պետերբուրգում «Սկորոխոդ» գործարանի բանւորները ընդհարվեցին ոստիկանութեան հետ: Երկու կողմից կան վիրաւորներ:

◆ Ուգլիչ քաղաքում երկար տարիներ ապրում էր հարուստ տանտիրուհի Ե. Լէօնտիէվան: Այս օրերս նա մեռաւ: Կտակը բանալուց յետոյ երևաց, որ իր բոլոր գոյքը, որ բաղկացած է խոշոր դրամագլխից, մի քանի տներից և մեծ կալուածքից, Լէօնտիէվան կտակում է իր սիրելի «Սէրկօ» շանը և նրան պահող երեք պառաւ կնոջ: Դատական պրիստաւը հրաւիրեց գէմստվային անասնաբոյժի, որ, ենթարկելով «ժառանգուհուն» բժշկական քննութեան, գտաւ նրան առողջ, որից յետոյ վկաների, թաղական վերահսկիչի և քաղաքային վարչութեան անդամի ներկայութեամբ կազմվեց արձանագրութիւն, որի մէջ նկարագրված են «ժառանգուհու» բոլոր նշանները, մինչև իսկ նրա թաթի գոյնը և «հուսաց տրամադրութիւնը»... Շան մահից յետոյ բոլոր գոյքը, համաձայն կտակի, անցնում է քաղաքի օգտին: Ընդհանուր առմամբ բաղդաւոր շունը ժառանգութիւն ստացաւ աւելի քան 100,000 րուբլի:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

6 մայիսի

ՎԻԵՆՆԱ: Գործադուլ արին շատ շօֆֆէրներ, պահանջելով աւելացնել աշխատավարձը:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Վախճանվեց Բօլէսլաւ Պրուսսը:

ԽԱԲԱՐՈՎՍԿ: Բացվեց Զինուորա-Պատմական Ընկերութեան Պրիամուրեան ճիւղ:

ԿԻԵՎ: Դատաստանական պալատից յափշտակված փաստաթղթերի առիթով կալանաւորվեց երդ. հաւ. Բրոդսկին:

ՄՈՍԿՎԱ: Քաղաքապետը «Մօլօտ» լրագրի խմբագրին ենթարկեց 500 րուբլի տուգանքի:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառնային երթեւեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 2—10 ժ. 8 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 30 ր., Գանձակ 2 ժ. 58 ր., Եւլախ 4 ժ. 29 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 7 ր. երեկ., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.: Պօստային գնացքը № 4—12 ժ. 10 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 3 ժ. 4 ր. գիշ., Գանձակ 6 ժ. 14 ր. առ., Եւլախ 8 ժ. 13 ր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 48 ր. ցեր., Բագու 5 ժ. 20 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 6—2 ժ. 44 ր. ցեր., հասնում է Աղստաֆա 5 ժ. 34 ր., Գանձակ 8 ժ. 42 ր. երեկ., Եւլախ 10 ժ. 39 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ 3 ժ. 21 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 38 ր. առ.: Խառն գնացքը № 106 (III կամ IV կարգի վագոններով, երբ կարելիութիւն զգացվի)—4 ժ. 37 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 44 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 5 ր. ցեր., Եւլախ 4 ժ. 13 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 11 ժ. 45 ր. գիշ., Բագու 5 ժ. 54 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄ.—Արագ գնացքը № 11—10 ժ. 44 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 40 ր. գիշ., Բաթում՝ 8 ժ. 58 ր. առ.: Պօստային գնացքը № 3—10 ժ. 32 ր. ցեր., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 59 ցեր., Բաթում 11 ժ. 36 ր. գիշ.: Մարդատար գնացքը № 5—7 ժ. 24 ր. եր., հասնում է Միխայլօվօ 10 ժ. 38 ր. գիշ., Բաթում 7 ժ. 26 ր. առ.: Խառն գնացքը № 107 (III կամ IV կարգի վագոններով, երբ կարելութիւն զգացվի) 6 ժ. 18 ր. առ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 32 ր. ցեր., Բաթում 4 ժ. 31 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ պօստային գնացքը № $^{74}/_{75}$—12 ժ. 40 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 7 ժ. 54 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 24 ր. ցեր., Էջմիածին 4 ժամ 40 րօպ. ցեր., Ուլուխանլու 5 ժ. 7 ր. ցերեկվայ (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 9 ժ. 50 ր. եր., Ջուլֆա 11 ժ. 21 ր. գիշ.: Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № $^{78}/_{79}$ (միայն II և III կարգի վագոններով)—7 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 2 ժ. 18 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 5 ժ. 56 ր. գիշ., Էջմիածին 11 ժ. ցեր., Ուլուխանլու 11 ժ. 26 ր., Երևան 12 ժ. 19 ր. ցեր.: Մարդ.-ապրանքատար № $^{108}/_{109}$—11 ժամ 28 րօպ. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 7 ժ. 28 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 27 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 40 ր. գիշ., Ուլուխանլու 6 ժ. 15 ր. առ., Երևան 7 ժ. 23 ր. առաւօտեան:

ԲՈՐԺՈՄ.—Մարդատար գնացքը № $^{7}/_{8}$—7 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 43 ր., Բօրժոմ 1 ժ. 39 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № $^{9}/_{10}$—3 ժ. 5 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 48 ր. ցեր., Բօրժոմ՝ 8 ժ. 41 ր. երեկոյեան:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 1—9 ժ. 56 ր. եր., Պօստային գնացքը № 3—8 ժ. 56 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 5—5 ժ. 51 ր. ցեր.: Խառն գնացքը № 107—4 ժ. 56 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Արագ գնացքը № 12—9 ժ. 18 ր. առ.: Պօստային գնացքը № 4—11 ժ. 15 ր. գիշ.: Մարդատար գնացքը № 6—1 ժ. 59 ր. ցեր.: Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 40 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պօստ. գնացքը № $^{72}/_{73}$—7 ժ. 26 ր. առ.: Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № $^{74}/_{75}$—8 ժ. 33 ր. եր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № $^{80}/_{81}$—12 ժ. 48 ր. ցեր.:

ԲՈՐԺՈՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № $^{7}/_{8}$—7 ժ. 8 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № $^{9}/_{10}$—9 ժ. 8 ր. երեկոյեան:

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների: Էլեկտրաբուժութիւն:
Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ:
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան:
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի): Տէլէֆօն № 1175.
(ե. հ.կ.) 888. 100—98

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԵԼԴՇԷՐ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Семеновская ул., № 9. Ժամը 3—4-ը:

Ա. ԽՍԱՅԵԱՆԻ
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
բազմաթիւ խորհուրդներով, բէցէպտներով և նկարներով. գինը 50 կօպ. ճանապարհածախսը 15 կ. մարկաներով: Բժշկարանը պահանջողներին ՁՐԻ, իբրև պրէմիա, միաժամանակ կուղարկվի նոր լոյս տեսած ծիծաղաշարժ վօդևիլ՝ «ԿՆԻԿԱՐՄԱՏԻ ՇԱԼՎԱՐԸ» (առանձին՝ գինն է 20 կօպ.):
Դիմել՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Артемію Есаянцу.
(ե.հ.կ.) 287. 50—5

ԲԺԻՇԿ
Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ
(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ
(Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)
Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը:
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը:
Բէբուտօվսկայա, № 66.
(շ. ե.) 130. 100—95

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(П. 73531) 8—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
„ԳԱՐՈՒՆ“
Քննադատական Ալմանախը
Գիրք Գ. էջ 376.
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.
1) Կուսիկեան Կ.—Հանճարեղ սիրտ (Խ. Աբովեան):
2) Ալ. Ռուբէնի.—Սմբատ Շահազիզ:
3) Դ. Անանուն.—Անցեալի մեծարանքը (Յ. Թումանեան):
3) Ց. Խանզադեան.—Աւետիս Ահարոնեան:
5) Ալ. Մարտունի.—Յ. Յովհաննիսեանի և Ալ. Ծատուրեանի բանաստեղծութիւնների հասարակական արժէքը:
6) Պ. Մակինցեան.—Դիմագծեր I. Յ. Թումանեան, Աւ. Իսահակեան:
Գինն է 1 r. 50 կ., վեր. վճարով 1 r. 75 կ.
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՆԱԵՒ
„Գարուն“ գրա-գեղարուեստ. ալմանախների Ա. և Բ. գրքերը:
Իւրաքանչիւրի գինն է 1 ռուբ.
«ԳԱՐՈՒՆԻ» Ա. և Բ. գրքերին մասնակցել են՝ Ահարոնեան Ա., Անտիեան Ռ., Արսէն-Երկաթ, Բազէն, Բաբեան Ս., Դեմիրճեան Դ., Իսահակեան Ա., Ծատուրեան Ա., Կուրղինեան Շ., Մազմանեան Հ., Մանուէլեան Մ., Միքայէլեան Կ., Յակոբեան Յ., Նազարեան Հ., Շիրվանզադէ, Շանթ Լ., Ջիֆթէ-Սարաֆ, Պարսամեան Մ., Պետրոսեան Մ., Սևուկ, Սիրունի, Սուրէն, Տէրեան Վ., Տիգրանեան Ա., Փայլակ, Փափազեան Վ և Քիւֆէճեան Յ.:
Մոսկվա դիմողների համար երեք գիրքը միասին ճանապարհածախսով և վեր. վճարով արժէ 3 ռուբ.:
Հասցէ՝ Москва, Б. Дмитровка, 9, кв. 50. К. Микаэляну.
(ե.) 278. 7—3

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
Վաճառվում են հետեւեալ հրատարակութիւններից
1) ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, հատոր I . . . գ. 1 ր. —
2) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրժինի, I և II հատորներ . . . . 1 ր. 50
3) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . — 50 կ.
4) ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ Քամալեանց Ս.-ի . . — 50 կ.
5) ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ, վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . . 1 ր. — կ.
6) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի . . . . — 40 կ.
7) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, Թարգմ. Արշակ Սաֆարեանի 1 ր. 50 կ.
8) ՀԱՅՐԵՆԱԶՈՒՐԿ, Ե. Սպիրիի, Թարգմ. գերմ. Իս. Ցարուքիւնեանի, — 50 կ.
9) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագիտական վէպ Կամիլ Ֆլամարիօնի. Թ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. 50 կ.
10) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ. . . 1 ր. 20 կ.
11) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի . . . . . . — 40 կ.
12) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բօրդօյի, Թարգմ. Հ. Առաքելեանի . — 60 կ.
13) ՏՆԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ, բժշկպ. Գ. Բաբեանի
I հատոր, Բնախօսութիւն եւ անդամազննութիւն . . . 1 ր. —
II » Հիւանդութիւններ (վարակիչ, ներքին, կաշուի), դեղարան, բառարան . . . . 1 ր. 60 կ.
14) ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐ, բժ. Ա. Բուդաղեանի. . . . . — 5 կ.
15) ԲԺՇԿԻ ԽՐՈՑՆԵՐ խօլերայի մասին, բժ. Վ. Արծրունու . . — 15 կ.
16) ՁԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի . . . . — 50 կ.
17) ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ, Հ. Իբսէնի, Թարգմ. Լ. Բաբայեանի — 50 կ.
18) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, Թարգմ. Հ. Առաքելեանի . 1 ր. —
19) ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ՇԵՄՔՈՒՄ, դրամ. էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Ք.-ի — 40 կ.
20) ՆՇԱՆՎԱԾՆԵՐ, պիէս 3 գործ., Ալ. Արէլեանի . . . — 60 կ.
21) ԷԴՄՕՆՏ, ողբերգ. 5 գործ. Վ. Գ. Գէօթէի, Թարգմ. Հմ. Մաժինեանի — 50 կ.
22) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Լ. Ն. Տօլստօյի, Թարգմ. Սուրխաթեանի . — 30 կ.
23) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), Լ. Ն. Տօլստօյի խմբագրութեամբ կազմեց Ա. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . — 7 կ.
24) ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ ՄԱՀՕՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստօյի, Թ. Լ. Դանիէլեանի — 5 կ.
25) ԱՄԵՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԷԿ Է, Լ. Տօլստօյի, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի — 5 կ.
26) ՔՈՅՐԵՐԸ, Լ. Տօլստօյի, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . — 5 կ.
27) ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Լ. Տօլստօյի, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի — 10 կ.
28) ՇԷՔՍՊԻՐ ԵՒ ԻՐ «ՀԱՄԼԷՏ» ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, Պետրոս Ադամեանի . . . . . 1 ր. —
29) ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . . — 40 կ.
30) ՄԻ ՀՆՁԻՒՆԻՆ ՄԻ ԳԻՐ (վեպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . — 20 կ.
31) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի — 35 կ.
32) ՃՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով . . — 15 կ.
33) ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ, Ե. վ. Տէր-Մինասեանի — 25 կ.
34) ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, Թարգմ. Մ.-ի — 15 կ.
35) ՃԱՊՈՆԻԱ կամ ծագող Արեգակի երկիրը, Գ. Ի. Շրէյդէրի . . — 25 կ.
36) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . — 30 կ.
37) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի — 25 կ.
38) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ, Մակ. եպ. Բարխուդարեանի — 80 կ.
Նրանք, որոնք կը դիմեն մեզ՝ պահանջելով վերոյիշեալ գրքերից 5 րուբլուց բարձր գումարի՝ կը ստանան 25% զեղչ: 10 ր. բարձր գումարի պատուէր տուողներն ստանում են 30% զեղչ:
«Մշակի» բաժանորդներից նրանք, որոնք վերոյիշեալ բոլոր գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն, կը ստանան 40% զեղչ:
ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍԸ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ: 50—20